

BUTLLETÍ

DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

CLUB ALPÍ CATALA
ESQUÍ CLUB CATALA

SUMARI: El campament «Pompeu Fabra», per PERE ARNALOT. — La vida muntanyenca d'Henry Russell-Killough, per JOSEP M.ª GUILERA I ALBINYANA. — Pintrra muntanyenca, per J. M.ª G. — Neu i

mal temps, per ROSSEND FLAQUER I GIL. — Recerques espeleològiques per la comarca de Tortosa, per LLUÍS PORTA I MASSANA. — Crònica. — Bibliografia. — Noticiari.

L'HISTORIAL D'UNES ACAMPADES

El campament «Pompeu Fabra»

A l'estiu del 1923 els campaments a la nostra terra encara no havien pres l'empenta que els havia de donar el nostre CENTRE, el Camping Club de Catalunya a partir del 1924 i, posteriorment, Palestra. En aquell temps, escassament s'havia vist una sola tenda en tot el terme municipal de Gil i Alós d'Àneu llevat de les del príncep de Mònaco, que durant els anys de guerra féu alguns campaments als tarterals del volt del llac d'Airoto.

Potser foren aquelles tendes que ens suggeriren la idea d'anar més enllà pel camí de la unió íntima de l'home amb la naturalesa, no acontentant-nos més amb la mitja tinta ruralista que representa la vida estiuenca en un llogarret de muntanya.

L'any 1923 decidírem de fer el nostre prometatge amb la naturalesa. S'estudià la manera d'establir-se al bell mig del seu cor i la visió de la primera tenda va néixer en el nostre esperit tota assolellada, flairosa de bosc i prat al mig de la dolçor musical dels rierols.

L'any següent s'havia de comprar una tenda i iniciar amb ella el primer campament. Aquesta idea va arribar a prendre en nosaltres caràcters obsessionals. Tot i que el terme d'un any fos prou llarg per a permetre'ns de tenir cura de tot el que poguéss ésser

d'interès per al nostre projecte, aquell mateix estiu començarem a basquejar-nos per a cercar lloc d'emplaçament de la nostra tenda. Férem unes quantes excursions i quedà acordat el lloc.

Aquell estiu fou ple de vida de campament espiritual. Es va parlar de vastos plans d'exploració pirenenca, de l'utilatge del campament, de centres d'acampada, de tipus de tenda, etc. Una nit de tempesta desenfrenada ens féu reflexionar un xic seriosament sobre els riscos que podria comportar una tal contingència sota la minsa tela d'una tenda. Aguantaria? No se l'enduria el vent i el llamp? La naturalesa ens tenia el cor massa guanyat perquè aquests desfogaments seus poguessin entrebancar la nostra íntima unió amb ella. Més aviat ens feia l'efecte d'una promesa espontània que ens obria el pit per a mostrar-nos àdhuc les seves asprors. D'altra banda es produïen en nosaltres les reaccions que denunciaven els futurs campistes, el sentiment de la gesta heroica que, en desvetllar-se, convertia en una benedicció de Déu la dificultat més costeruda.

Acabat l'estiueig i retornats a la ciutat, la fallera campista va continuar amb tanta d'empenta, que aquell mateix any ens obligà a adquirir una tenda, la qual, a manca de prats, valls i cims, mig muntàrem en una habitació de casa. Encara que tots érem homes fets, (s'ha d'esmentar que fins ara la idea del campament no havia transcendit d'un cercle familiar), una joia infantil ens va omplir els cors davant la tenda que s'aixecava al mig de la sala. Tot era entrar-hi i sortir-ne, contemplar-la per tots costats, considerar-ne la resistència i el bell efecte que faria plantada sota els avets de les valls pirenenques. No gosaria negar que algú aquella nit va asajar de dormir-hi.

L'estiu vinent trigà molt d'arribar. Amb tot, guardàrem la tenda per al Pireneu, car un sentiment imperatiu de fidelitat a les seves muntanyes ens preservà de la temptació de fer-ne ús en altres llocs prou avinents.

Tantost com s'aproparen les vacances es renovà l'activitat esmerçada a fer preparatius de totes menes sense cap orientació campista. Avui, després d'onze anys, hom s'admira de la imprevisió que caracteritzà la iniciació del nostre campament. Potser la nostra condició de fills de muntanya ens féu posar en nosaltres mateixos una excessiva confiança.

Arribat que fou el dia assenyalat, sortírem cap a muntanya. Vàrem romandre uns quants dies al poble d'Alós d'Àneu i, enllestits els preparatius, ens engegàrem plens de joia devers el campa-

ment. Era un dia del mes de juliol. A mitja tarda carregàrem la tenda i tot l'utilatge del campament al nostre ruquet i juntament amb un altre germà i dos nebotets vàrem emprendre el camí que mena a la petita vall d'Estanyardo.

Tot fent camí, tantost com s'inicia la pujada de fort pendent que mena al capdamunt del bedollar que corona els últims prats del poble d'Alós, aparegué la primera dificultat i, amb ella, la primera experiència de la sèrie que havien de dur el nostre campament a l'estat de perfecció actual.

L'esquena d'un ruquet sembla la cosa més adequada per a dur una càrrega sempre que la gravetat s'exerceixi sobre un pla horitzontal. Només cal tenir cura de distribuir els objectes de manera que els costats servin l'equilibri. Però quan el camí s'enfila o descendeix, encara que el pitral, la rebasta i la singla sembla que haurien de subjectar a bastament un embalum de coses que tendeixen a desplaçar-se; quan les pujades i baixades són d'un grau pronunciat, hom pot assegurar que la intervenció humana en el transport d'una càrrega ha d'ésser contínua i moltes de vegades decisiva, car, altrament, no s'arribaria enlloc.

Malfieu-vos de la intervenció de gent experta en aquesta tasca. Heu de comptar amb les contingències que poden produir-se tot fent camí i a les quals heu de subvenir amb els vostres propis mitjans.

El nostre ruquet fou carregat (semblava que amb tota cura) per un pastor robasser. Què més calia? S'esdevingué, però, que la càrrega no va aguantar fins al lloc on anava destinada. Amb el moviment les cordes s'afluixaren i tot allò que semblava una massa compacta començà a disgregar-se i a esmunyir-se cap enrera fins que càrrega i ruquet anaren per terra.

El ruquet fou invitat amablement a aixecar-se amb la càrrega, però, declinà la invitació. Va alçar el cap, donà un cop d'ull a la càrrega i es tornà ajeure dient-nos amb aquest gest: «amics, no us puc servir».

Quan s'ha de desfer una cosa que hom no ha fet mai i que després s'haurà de refer, cal tenir cura de fixar-se en l'ordre en què tot està col·locat. Aquest principi va dirigir la tasca de descarregar el ruquet, i sort n'haguérem, car, altrament, no hauríem reeixit a refer la càrrega, que, amb tot, restà malfargada sobre la seva esquena.

Un cop el ruquet fou singlat, seguírem pujada amunt tenint molta cura d'aguantar la càrrega perquè no s'esmunyís cap enrera. A posta de sol vàrem arribar al lloc d'acampada. L'emplaçament

de la tenda fou dirigit solament per dos principis fonamentals: profunditat dins la vall per tal d'evitar els llamps i els corrents d'aire, i sequedat.

L'utilitatge fou elemental i poc pràctic. Els objectes emprats eren excessivament pesats. No coneixíem encara el sac de dormir, i aquesta funció fou realitzada sobre la samarra, matalàs de pells que usen els pastors de la muntanya del Pallars. A sobre, unes mantes de llana.

Vàrem fer els pics de la rodalia, dels quals hem d'esmentar els de la Cornella i Tres Cares, ambdós arran dels 3.000 metres, i els de Sumís i Estanyardo, que clouen la part alta de la vall. Són interessants les valls secundàries de Pilàs, Servi i Aunarre.

Aquest campament solament durà tres dies. Foren prou, però, per a confirmar-nos en el bon concepte que ens mereixia la vida de campament, vida que iniciàrem dins l'austeritat més perfecta. No havíem pensat encara a organitzar serveis d'aprovisionament ni comptàvem amb productes alimentosos en conserva. Tot el nostre aprovisionament consistí en pa, patates, que, cuites al caliu, són saborosíssimes, i menges seques. En els productes que posteriorment hem descobert a la muntanya, hom no hi va pensar.

L'any següent, uns amics nostres de Barcelona, algun dels quals coneixia el Campament de Costa, van venir a augmentar els nostres rengles i, ensems, les nostres tendes. Calia, doncs, fer un campament de més empenta. Les muntanyes d'Isabarre i d'Àrreu tenen una vall, la vall d'Àrreu, el riu de la qual aflueix al Pallars, d'aigües abundoses i boscos atapeïts.

La seva part alta, encara que constituïda per dues zones ben diferenciades, s'anomena Muntanyó. Ben informats, vàrem acordar d'anar-hi a muntar el nostre campament.

De les dues zones, vàrem triar la més planera i herbada, per bé que l'altra, la que s'estén al volt dels llacs d'Isabarre, enasprada i atarterada en la banda fronterera a Airoto, no estigués mancada d'interès. Ací poguérem adquirir nous coneixements quant a la tria del lloc d'acampar. Fugírem dels arbres i de les comes alteroses o mullades; però, cal, encara, tenir en compte que els terrenys fangosos i les petites estanyoles d'aigües mortes siguin prou allunyats del campament, si hom vol evitar el greu inconvenient dels mosquits.

Aquesta molèstia fou compensada per les saborosíssimes truites d'aquells rius. De llavors ençà la canya i altres estris de pescar no han mancat més al nostre campament.

EL CAMPAMENT DE PEGUERA. PLANIÇ DE LA TRAPA. L'ESTANY DE TRESCURO

Cls. P. Arnaot

EL CAMPAMENT FABRA AL PLANIÇ DE LA TRAPA (ESPOT)

EL CAMPAMENT FABRA A LA SOLANETA DE MONESTERO (ESPOT)

Clb. P. Armatot

POMPEU FABRA AMB UNS VISITANTS DEL CLUB ALPÍ FRANCÉS ACAMPATS A L'ENCONTRADA

L'utilitatge fou igual que en el campament anterior, tot millorant la cuina amb les truites de riu i l'ensiam de pastor que es produeix abundantment a les fonts de Muntanyó.

És un centre de belles excursions des d'on són assolibles les rodalies llevantines del pla de Beret, port de la Bonaigua, llacs d'Isabarre i d'Airoto, els pics de Marimanya, Girenys i Qüenca.

Hom pot anar-hi des d'Esterra d'Àneu per Isabarre i Borent, enfilant-se després per la vall d'Arreu a mà esquerra, passant el pont de Borent o bé per València d'Àneu i Sorpe.

El tercer campament fou muntat l'any següent al ras de Bonavé, muntanyes d'Isil i d'Alós d'Àneu. El nombre escàs de campistes va encabir-se dins una sola tenda.

Aquest campament ens alligonà amb algunes experiències profitoses, de les quals són remarcables una falla en la tria del lloc d'emplaçament produïda per la confiança en el bon sentit pràctic de la gent de muntanya. El ras de Bonavé té una font d'aigües molt fredes prou coneguda per la terra i una cabana de pastors ben a prop. Hom no podia dubtar que la cabana s'havia emplaçat en un lloc prou adient per a muntar-hi també el campament. Aquesta fe ens malmenà al veïnatge de la cabana, i tantost com forem saludats per la primera tempesta el vent investí amb tanta d'empenta la nostra tenda, que l'averià.

A la muntanya veïna hi havia una guarda de vaques, i mitjançant un intercanvi d'economia natural ens vàrem proporcionar llet. De llavors ençà s'ha procurat d'esbrinar, en procedir a la tria del lloc de campament, si hom podia comptar amb un veïnatge tan nutritiu, sempre que una convenient llunyania us estalviï les molèsties que pot produir-vos. També vàrem assajar, per primer cop, la taula de menjar, i els seients complementaris. La taula i els seients tenen un muntatge igual: quatre petges de branca de pi, una taula a sobre i quatre claus.

El ras de Bonavé comença al capdamunt del bosc del mateix nom i el coronen els enasprats del pic de Rocablanca i clots del Ras. Les parts laterals limiten amb Marimanya i ribereta de Rocablanca.

És interessant com a campament de repòs. La bella abundor de flors de muntanya i els agrupaments disseminats d'arbres li fan prendre, en molts de llocs, l'aspecte d'un jardí urbà, des d'on hom pot escalar el pic de Rocablanca, arribar també als que coronen la clotada dels estanys d'Airoto, al pic de Marimanya, i, molt forçat, al pic de Montbellier.

En aquest campament s'inicià el bon costum de prendre un auxiliar que, per un preu mòdic, tenia cura de les tasques elementals.

Fins ara el nostre campament era una cosa en tràmit d'assaigs que es produïa dins un ambient familiar amarat d'entusiasme. Encara no tenia un nom ni una organització que garantís la seva perdurança.

Hi ha, però, en la seva vida dates i fets cabdals. L'estiu del 1927 va adquirir uns participants que havien d'afermar les seves condicions de persistència. Aquell any ens feren l'honor d'acompanyar-nos Mestre Fabra i, amb ell, el company introbable, en Torres, de l'Institut d'Estudis Catalans. Mestre Fabra hi aportava un prestigi, una aguda sensibilitat per les belleses del paisatge, pràctica excursionística inveterada, un nom gloriós i un bon humor juvenívol que s'entossudeix a acompanyar-lo anys enllà. Aquests dos companys començaren a donar al campament aquella matisació de caràcters i diversitat d'aptituds que tan útils li havien d'ésser.

Amb tan bona companyia decidírem de muntar el campament al capdamunt de la vall de Marimanya, muntanya aranesa de Gessa i Salardú. Tantost com hi fórem arribats i haguérem plantat les tendes, aprofitant una esquifidesa de dia que restava, vàrem provar de pescar unes quantes truites d'aquell riu, que són les més saboroses dels rius del Pireneu pallarès. La sort ens fou propícia i n'haguérem a bastament per a sopar aquella nit.

És bo de recordar la manca de fe de Mestre Fabra en la virtut de la nostra canya i l'elogi amb què en fórem compensats, vistos els resultats i tastades les truites que, fetes a la brasa, resultaren excel·lents. L'amic Torres, amb infantil inconsciència, ens va rellevar de tota altra tasca. Hem de confessar, però, que posteriorment s'ha oblidat de les bones truites de Marimanya que el feren ésser tan gentil.

Aquest campament es caracteritzà per una considerable millora dels elements de confort. S'inicià l'ús de la llet condensada i dels pots de conserves. També va aparèixer per primera vegada l'ampolla de conyac. No hi mancà l'auxiliar que, com hem dit, ja va aparèixer en els campaments anteriors.

El més remarcable en aquest aspecte fou la descoberta d'un mitjà rudimentari de fer la carn a l'ast. El veïnatge d'un nombrós ramat ens va permetre algunes vegades d'adquirir tot un be pel preu irrisori de vuit pessetes. Aquesta relativa abundor de carn

va permetre de fer alguns assaigs culinaris i, entre ells, el de l'ast. Hi hagué reunió general: l'oposició sostenia que, tanmateix, la carn no era massa abundosa i prou bona bullida o a la brasa perquè hom corregués el risc de malmetre-la fent assaigs, que els estris no eren adequats, que el fum, etc. L'esperit reformador i progressiu va imposar-se, i l'ast fou assajat. Quan l'oloreta de la carn rostint-se va arribar als narius de l'oposició, aquesta es declarà vençuda i esdevingué col·laboracionista.

També fou millorat considerablement el servei d'illuminació, la primitiva llanterna amb oli fou substituïda pel llum de petroli. Les vitamines continuàrem ingerint-les per mitjà de l'ensiam de pastor que es produeix als mullats de les fonts d'aigua bona i freda.

El primer campament de Marimanya tingué una durada de deu dies, durada que no assolí cap dels anteriors.

Aquest campament es reiterà l'any següent amb els mateixos companys, millorat, però, amb l'aportació del gust exquisit de Mestre Fabra, que es palesà en diversitat d'aspectes relatius al proveïment de menges i begudes que fou dirigit per la ponderació que en ell millora aquella virtut.

No cal dir que tots els pics i bells paratges que envolten el lloc d'acampada foren visitats menats per Mestre Fabra, que va acreditar un cop més les seves facultats excursionístiques.

En aquests últims campaments havíem arribat a aplegar sis campistes, que s'encabiren tots dins de dues tendes.

El fet natural de comunicar als amics les impressions de la vida de campament començà a desvetllar entre ells un veritable interès.

L'any següent ens veiérem obsequiats amb la presència d'un grup de joves, els amics Blasi, Escaiola i Bagunyà i del qui havia d'ésser el tècnic del nostre campament, el bon amic Dr. Bordàs, home d'inventiva inexhaurible.

Augmentat així el nombre de campistes i el de tendes, amb la que dugueren els amics Blasi, vàrem acordar d'anar a cercar lloc d'acampada a la vall de Sant Maurici. Aquell any s'inicià el costum de trametre un o més companys a cercar un lloc d'emplaçament de les tendes que fos prou adient. Ens era prou conegut el del bosc del capdamunt de l'estany. Solament li mancava la solitud que hem cercat sempre en les nostres acampades. Descobrirem la solaneta de Monestero sota els Encantats, arrant del riu, i, estudiada la direcció dels vents, la naturalesa del terreny, la bondat, abundor i proximitat de les aigües i els arbres, per si oferien senyals d'ésser ferits pel llamp, etc. ens hi establírem. Aquell any

fou remarcable per l'aparició al nostre campament d'un cuiner professional dut de Barcelona i la màquina de filmar que portà l'amic Bordàs, excellent fotògraf, veritable hiperestètic dels efectes de llum i color. El sistema de dormir ja havia estat canviat, amb la substitució de les antigues samarres pels catres plegables. Pel que fa al muntatge de la taula de menjar i els bancs, es va seguir la tècnica coneguda.

La part administrativa del campament es complicava amb la concurrència d'un nombre tan pujat de campistes, havíem arribat a dotze, i calgué nomenar una comissió que en tingués cura. També va començar a funcionar el servei de proveïment. Totes aquestes funcions restaren definitivament sistematitzades.

Durant aquesta acampada hi hagué qui va proposar la conveniència d'un reglament que fixés els deures de cada campista envers els companys i el campament. Si bé en principi tothom acceptava la idea, les opinions diverses no arribaren a posar-se d'acord sobre l'abast que havia de tenir. Sobre un punt hi hagué general i entusiàstica coincidència, i fou que el campament s'anomenés «Campament Fabra», i la «Presidenta», la tenda que habitava Mestre Fabra. Quant a la resta, l'amic Torres va menar-nos a una zona d'intelligència. Res d'un reglament escrit. Amb el temps d'existència que el campament duia, ja tenia un costum fixat que defensava tots els seus interessos i els drets de la Comunitat i que concretava en dos enunciats:

a) Tothom farà allò que més li plagui.

b) Tothom està obligat a complir estrictament i amb el major zel l'extrem anterior.

Aquests principis, eminentment ordenadors, sempre que posseeixin els qui els han d'aplicar aquella bondat natural que els fa eficients, han fet de cada campista un bon company i un excellent amic de la naturalesa.

Havíem entrat a l'època del progrés intensiu del nostre campament.

De llavors en endavant no hi hagué cap acampada que no acusés un nou progrés. S'augmentaren les tendes: el llum de petroli fou substituït per dos aparells de Petromax de 200 bugies cada un, s'inventaren uns estris metàl·lics per a la carn a l'ast, una cuina econòmica portàtil, instal·lació de llum elèctrica a les tendes, sacs de dormir amb llençol interior canviable, gramòfon i aparell de ràdio, taula de menjar plegable, etc.

Paral·lelament a aquest progrés material, anava augmentant el

nombre de campistes amb la incorporació dels excel·lents companys i bons amics, Febrer, Palomera i Coromines. Amb ells augmentava també el bon humor i el bon servei del campament.

Abans d'acabar hem de fer un aclariment: del «Campament Fabra» se n'ha estès una opinió que no és fidel expressió de la seva realitat. No és cert que sigui una reunió a muntanya d'una penya de «bonsvivants» que cerquen de millorar l'apetit amb l'ajut dels aires frescos i les bones aigües. El nostre campament no és això. És cert que s'hi defuig tota molèstia innecessària i que atenem tota mena de necessitats amb el confort que ens és assolible. Mai, però, no hi ha estat oblidada la funció deportiva, des de l'excursionisme de passeig a l'escalada. El paisatge es gaudeix amb veritable fruïció i es ret un culte d'amor i respecte a la naturalesa. Certament que entre nosaltres no hi pot prendre carta de naturalesa el qui es limita el goig de viure amb el pretext de preocupacions higièniques discutibles, però s'hi troba bé aquell a qui abelleix de reposar i el qui vol trescar i abraonar-se als penya-segats. Talment això és cert, que tots els pics dels volts dels nostres campaments sempre han estat escalats i moltes de vegades amb la coratjosa companyia de Mestre Fabra. El nostre «Reglament» ben clar ho estableix: «tothom farà el que més li plagui», i després d'onze anys d'acampades hi podem afegir: «menys viure malament».

PERE ARNALOT

UN CENTENARI PIRENEISTA

La vida muntanyenca d'Henry Russell-Killough

II

El «patriarca» del Vignemale i l'escriptor

EN 1884, l'entusiasme de Russell per la seva muntanya encara puja de to. Arriba a escriure amb sinceritat unes paraules com aquestes: «S'adopta una muntanya, se l'esposa, se l'adora, és presentada orgullosament als amics, i s'acaba per trobar-hi tantes

belleses i virtuts, per idealitzar-la a un punt tal, que no hi ha ulls dolços ni amor més que per a ella. Així he arribat jo amb el Vignemale. A còpia de viure-hi n'he esdevingut amorós». Pocs romàntics han fet una declaració semblant, i, d'altra banda, els fets justifiquen que no es tracta pas de frases i paraules plenes de retòrica falsa.

Aquell any de 1884, Russell pogué sentir-se satisfet de la seva obra, car aquesta començà d'ésser coneguda i féu créixer el nombre, escàs fins aquell moment, d'excursionistes al Vignemale. Solament durant els dies que ell habità sota el Vignemale passaren davant la gruta, si no hi restaren durant la nit, un total de 80 persones, entre les quals significats pireneistes.

En l'Anuari del C. A. F. de 1884, E. Wallon publica un treball sobre el *Vignemale, ses deux vessants françaises et la ville Russell*.

Wallon, pireneista actiu, troba alicients a les coves, i explica la seva distribució interior, el mur de maons que enxiqueix l'entrada, i l'estufa-*poêle* que l'hi ha regalat l'hoteler de Gavarnie.

Wallon s'esforça a combatre els arguments que s'han fet contra aquelles excavacions amb el pretext d'humitats, freds i manca de confort. Tingué el goig de rebre la visita del propi Russell, que els anà a sorprendre mentre estaven a les seves coves.

La festa grossa s'escaigué el 12 d'agost, car s'aplegaren dintre els vuit metres quadrats de l'habitació fins a 15 persones, i l'endemà, davant mateix de la gruta, tres sacerdots celebraren les misses que hom volia oir dalt mateix del cim del Vignemale si un vent persistent no ho hagués impedit. Aquesta solemnitat religiosa fou ben cara als sentiments catòlics de Russell.

Tot plegat féu que el Vignemale es posés de moda i la petita gruta resulta insuficient per a encabir més enllà de quatre o cinc persones. Russell que cada dia vol esdevenir més mecenas dels excursionistes que s'arrisquen per la seva muntanya, resol d'ampliar el nombre de coves, i en un parell d'estius, fa obrir primer la gruta dels Guies (1885) i després la de les Dames (1886). Aquesta última a un nivell superior de quatre metres, perquè pugui servir des del començ de l'estiu. Més tard, segons testimoni del mateix Russell, aquesta darrera resultà la millor i la més seca. (*Souvenirs*, pàgina 594).

La muntanya sembla que no vol recompensar tot el que fa per a tornar-la més coneguda. Durant aquests dos estius les estades

a les seves possessions per sobre els 3.000 metres es veuen combatudes per un mal temps general i persistent. En 1886 no pogué pujar al cim fins al sisè dia d'habitar en aquelles altures.

En compensació, la campanya del 1887 fou «la més brillant que mai no hagi passat a les muntanyes. Els núvols foren rars i en una setmana la neu s'abaixà d'un metre». (*Souvenirs*, pàgina 142).

L'any 1888 inaugura les noves grutes de Bellevue, a 2.400 metres, al peu de la gran gelera d'Ossoue. Ho fa obligat per la crescuda de la gelera, car en els darrers tres anys la neu bloqueja les grutes de dalt fins a mitjans d'agost i àdhuc les amenaça d'una submergió total i permanent.

És el propi Russell qui explicarà els avantatges de les noves construccions: facilitat de trobar allí mateix herba per al jaç, tenir una font al costat, fruir d'una temperatura més benigna i poder passejar pels voltants sense mullar-se els peus. En aquesta llista cal veure realment els inconvenients que ell ha trobat en els habitatges que posseeix més enlaire. És clar que la vista és més limitada, però el seu autor la troba encara suficient per a batejar les noves coves amb el nom de *Belle-vue*. Mentrestant, del 1889 al 1894, les grutes de dalt restaren submergides. Tan sols la de les Dames sortia al nivell, però mai abans de setembre (*Souvenirs*, pàg. 596), massa tard per a poder-se secar.

A partir d'aquesta data el mateix Russell, per a no caure en monotonia, abreuja en el seu llibre les explicacions detallades de cada nova temporada i es limita a consignar els trets més sobresortints de cada una d'elles. Si fins aleshores havia efectuat 17 ascensions a la seva muntanya predilecta, encara n'ha de fer altres tantes fins a totalitzar la xifra important de trenta-tres.

En aquest moment té lloc un esdeveniment únic a la història alpina, que referma més i més els lligams entre el muntanyenc i la seva muntanya, i que demostra la passió i l'obsessió que aquella havia exercit en l'ànim del nostre home. El 25 de febrer del 1889 Russell passa a ésser propietari de la muntanya del Vignemale; concretament, de la gelera oriental i dels terrenys veïns fins a una superfície de 200 hectàrees, segons acord pres aquell dia per la Comissió Sindical de Bareges i prèvia instància que Russell els havia adreçat, fonamentada en els treballs que hi portava fets i en els que encara hi pensava efectuar.

La cessió era feta amb el permís per a noves construccions i camins que ell volgués practicar-hi; tenia una durada de 99 anys

i imposava com a única condició la tributació d'un franc anual que Russell havia de pagar a la Comissió Sindical.

Aquest contracte civil vingué a satisfer l'amor propi de Russell i acabà per sentir-se propietari i senyor de la seva muntanya. Però, amb un gest elegant, evità de parlar amb aquest to del Vignemale, de la mateixa manera que mai no parla en els seus escrits dels altres béns que deu posseir, ni esmenta els capitals quantiosos que li deu haver costat obrir i mantenir tantes grutes i remoure fins a cent metres de pedra, car aquesta és aproximadament la cubiació total de les set grutes de Russell.

El nou propietari del Vignemale no esmenta per a res aquest fet en la primera part del seu llibre, on hi ha recollides totes les seves campanyes al Vignemale. Tan sols en la darrera part i en el recull que prové de *Pyrenaica*, llibret publicat el 1902, d'una manera breu i incidental Russell esmenta que li han donat la muntanya del Vignemale. Aquesta és la sola citació que coneixem feta per l'autor d'una de les miscel·lànies més sobresortints en la història alpina.

Semblaria natural que a mesura que avançava en anys minvés paulatinament la seva vida muntanyenca. Però Russell és d'un tremp excepcional, i, no solament segueix anant amb regularitat a les seves possessions, sinó que al frec de la seixantena ens sorprèn amb una nova audàcia. Així, cal considerar l'obertura «a força de dinamita i paciència» d'una gruta de 6 metres quadrats, la més alta de totes, situada a 3.280 metres, o sia a menys de vint metres sota el cim del Vignemale, la qual rep el nom simbòlic de *Paradis*. Russell en pren possessió la nit del 26 al 27 de juliol del 1893, i, acompanyat dels seus guies Haurine i Salles, passa una nit tempestuosa i glacial.

L'any següent celebra les noces d'argent amb el Vignemale, i, per a commemorar-ho, passa una setmana a les seves diverses grutes i efectua dues noves ascensions. En una d'elles resta més de vint hores dalt del pic.

I així continua d'any en any les anades i vingudes per la gelera d'Ossoue, les visites al pic i les perllongades estades a les coves. Cada vegada, però, es dibuixa amb més intensitat el dramàtic moment en el qual les forces li fallaran i caldrà que entre ell i el Vignemale es diguin els adéus definitius.

Un escriptor anglès, Harold Spender, en un llibre resum d'un parell de temporades d'estiu 1896-1897: *Trough the High Pyrenees*, porta el següent comentari:

Cl. M. Meys, de l'Illustration

EL COMTE HENRY RUSSELL REPOSANT A LA MUNTANYA EN EL SEC SAC DE PELL

Cl. Bulletin l'yrénéen

RUSSELL DAVANT LES GRUTES DE «BELLEVUE»

GELERA DEL VIGNEMALE

GELERA DEL VIGNEMALE

Cls. I. Canals

«Tot just una mica encastada a la roca, escassament gran perquè hom hi pugui estar dempeus, tapissades amb palla i tan calentes i còmodes com són ingrates de veure» (pàg. 123).

L'opinió que el lloc aeri i que el propi Russell mereixen a Harold Spender resulten molt superiors a les covels, tot i que no pogueren coincidir amb ell al Vignemale.

La trentena ascensió té lloc l'any 1898, i segons posterior confessió havia d'ésser la darrera, car Russell preferia retirar-se a temps a córrer el risc de trobar-se en plena muntanya esgotat i sense delit per a prosseguir amunt. Amb tot, la muntanya l'atreu un altre cop. Un parell d'anys després torna a habitar Bellevue, cada dia més comfortable com a producte de la seva munificència, car els estius fa pujar-hi més de cent quilos de palla nova, i ha proveït les grutes de portes de ferro de 70 quilos de pes cada una. Si el primer dia es mantingué discretament a baix, el segon dia ja no pot més i torna vers les grans alçàries dels 3.000 metres, i visita novament el seu volgut cim.

De retorn, assegura que no vol fer més promeses que no tindrà esma per a mantenir. «Car quan hom aima, "adéu" no és sinó un mot va que vol dir "a reveure", fins al dia desolador i fatal que "a reveure" es transforma en un "adéu"».

Encara en 1902 efectua una nova ascensió i ja serà un ancià venerable de 70 anys, quan en 1904 efectuarà la 33.ª ascensió, que és també la darrera.

Vegem el que n'escrigué (*Souvenirs*, pàg. 172): «Un temps superb m'acollí al cim del Vignemale, on vaig passar dues hores somniant a ple sol, al costat de la meva torre (1), mentre que al mateix moment un oratge furibund bombardejava Gavarnie i emblanquia amb enorme pedregada tota la vall d'Ossoue. La meva estimada muntanya havia volgut barrejar una mica de joia a la tristesa dels nostres adéus... Em somreïa amb el seu més dolç somriure i deixava les llàgrimes a les seves veïnes. Però, puc dir-vos-ho? Quan per darrera vegada vaig passejar el meu esguard damunt les neus flamejants, damunt aquestes blanques i esplèndides solituds, on durant tants d'anys havia gustat joies desconegudes a les planes, un gran núvol em passà pel cor i els meus ulls s'enterboliren... Alguna vegada s'acaba per estimar la neu i les pedres,

(1) Rusell havia fet construir diverses vegades un pedró de pedres de més de dos metres d'alt al cim del Vignemale, amb l'objecte que la cota oficial de 3.298 metres arribés així als 3.300. Sempre els llamps cuitaven a esmicolar el minúscul artifici.

talment com si sota els palaus en runes de la naturalesa hi bategués una ànima».

Ací fineix la vida muntanyenca de Russell, epopeia que ha durat els quaranta-sis anys que van de la seva primera ascensió al Mont-Perdut a aquesta sentimental separació del Vignemale.

La resta de la vida la passarà amb el pensament clavat en els Pireneus dels quals reviurà la profusió de records i aventures dels llargs anys d'activitats, i, sobretot, en el Vignemale que ha estat on ha viscut amb més emoció els seus darrers anys de muntanyenc. Passarà el temps enfeinat a recopilar els seus escrits i a reeditar i ampliar els seus llibres, alhora que prodiga la seva col·laboració amb articles de divulgació muntanyenca en revistes de tota índole.

Els estius seguirà anant a Gavarnie, serà hoste del nou Hotel del Vignemale, nom simbòlic!, però no s'allunyarà gens de la terrassa des d'on veurà partir amb una recança profunda, les joves caravanes que van vers el Mont-Perdut o vers la vall d'Ossoue.

Abans de finir, veurà aparèixer, en 1908, la tercera edició dels *Souvenirs d'un Montagnard*, -la segona, segons Russell- que és el llibre definitiu que recull i precisa tota la inspiració, l'eloqüència, l'entusiasme de l'alta muntanya, la que defineix les gammes i subtilitats que el millor esperit muntanyenc ha sabut trobar-hi.

Russell veu cada vegada més imminent la seva fi, i l'accepta resignat amb la mateixa conformitat i estoïcisme amb què, en plena muntanya, havia vist sempre com la serenitat de la posta venia a cloure una magnífica jornada d'excursió.

El 5 de febrer del 1909, a Biarritz, desapareixia d'entre els vius aquest estel de primera magnitud dins la constel·lació pirenenca.

* * *

Acabem de veure com fins als 75 anys el comte Russell va mantenir idèntica passió per la muntanya. El que cal afegir és que igualment fou fidel a uns mateixos principis i idees tant dins com fora de la muntanya. Des del començ impetuós a l'apoteosi del Vignemale, de les marxes extraordinàries de la joventut a les ascensions lentes i postres a les seves coves, Henry Russell ha practicat i predicat el mateix pireneisme, amb facetes i aspectes netament seus, que si altra cosa no, honoren la integritat del seu

caràcter i la fermesa de les seves conviccions. I això és molt més d'admirar en una època com la present, en la qual uns homes d'un tremp semblant cada dia es fan més difícils de trobar.

Citem alguns trets característics d'aquesta personalitat tan acusada. Analitzem en primer lloc la seva tècnica muntanyenca. Segons Le Bondidier, Russell va començar a fer excursions utilitzant el bastó de muntanya, perquè aleshores el piolet encara no s'havia divulgat. I així seguirà sempre més, i encara preferirà que el seu guia, en comptes de fer servir aquesta nova eina, es valgui de la clàssica destal per a trencar el gel.

Serà també un detractor de la corda, i més que res d'anar encordat amb altra gent, i, aquestes idees, acceptades en un principi, les repetirà sempre. La catàstrofe del Cerví, atribuïda a les cordes, serà en el seu poder un fort argument.

Es mantindrà partidari resolt d'anar sol a muntanya, i sota aquest lema es lliurarà a enlairats panegírics de la solitud. Com a gran concessió admetrà que també li plau la companyia d'alguns amics íntims, com a màxim dos, sempre que tinguin «exactament els meus gustos, les meves cames i els meus principis» Mediteu una altra frase netament russelliana: *c'est un bonheur d'être deux, c'est une leçon d'être seul*.

Fou un enemic acèrrim de la popularització de la muntanya, això és, de fer anar vers ella els que no compartien els sentiments d'admiració o de respecte de veritables muntanyencs.

A estones es trobà incomodat amb el Club Alpí, o, almenys, amb el que Henry Beraldi, molt encertadament, anomena el club-alpinisme i el caravanisme. Aquí també podem extreure una altra frase lapidària: «Vulgaritzar és fer tornar vulgar».

I encara en el seu capítol primer de *Pyrenaica*, «Filosofia de les Ascensions», s'entreté a fer càlculs: «És veritat que són rars i que es profana sovint el nom de «muntanyencs», car sobre els 60.000 «alpinistes» que comprenen avui dia (abans del 1902) els diversos Clubs d'Europa dits «Alpins», no es trobaria pas certament 6.000 muntanyencs veritables, això és, un deu per cent, i potser ni encara la meitat».

Però tot i això, la primera signatura autènticament muntanyenca que figura en el primer anuari del C. A. F. del 1874, l'any de la seva constitució, és justament la de Russell.

Russell se subjectà de bon grat al costum del seu temps de fer-se acompanyar regularment per guies o *porteurs*, i tingué arreu guies que li foren addictes, en lloança dels quals escriví bells

conceptes. Però, sabem que preferia encara més la companyia dels *porteurs* i fins la dels pastors, perquè eren gent més simple, més íntegrament muntanyenca, sense haver estat tan malejats pel món dels turistes. D'aquesta manera Russell era el veritable cap de la petita caravana, i en comptes d'esdevenir l'esclau d'uns guies, resultava sovint el muntanyenc més qualificat i experimentat de tot el grup.

Tampoc no hem de silenciar la seva llarga controvèrsia a l'entorn dels refugis i de les grutes, car aquest fou un dels seus cavalls de batalla. Tota la vida sostingué que un edifici posat enmig de la muntanya, era barrejar un «treball geomètric i rectilini en el caos etern i sublim de la muntanya». Això ho judicava una profanació, un insult, quelcom de ridícul i d'impertinent, etc. Si passem de l'estètica a la pràctica, considerava els refugis inhabitables i glacials. En canvi, les coves excavades a la roca no alteraven el paisatge ni li afegien cap deformitat. Demés, havien de resultar molt més calentes i confortables que els refugis als quatre vents. I, com a home que uneix el pensament i l'acció, ja hem descrit tot l'enfilall de coves del Vignemale, a les quals cal afegir una altra excavació al Mont Perdut i una altra al costat mateix de la Bretxa de Roldan, aquesta darrera segons encàrrec que li féu el C. A. F. Ja havem anat esmentant els inconvenients de les grutes del Vignemale, però ens cal afegir que el seu fracàs fou tan ràpid que el 1900 s'inaugurava el Refugi d'Ossoue, que pràcticament venia a anul·lar-les. Simultàniament, el C. A. F. feia una declaració desentenant-se amb bones paraules de tot el que no fossin refugis. Russell no es donà per vençut i respongué a semblant declaració i al nou refugi fent engrandir el *Paradis*, la gruta del cim.

Una darrera discrepància esmentarem, si bé aquesta en to menor, i fou establerta entre la tenda de campanya i el sac de dormir fet amb pell de moltó, que fou un dels enginyers més estimats i ponderats pel propi Russell, i que feia servir sempre que podia. En canvi, no reconeixia cap avantatge a la tenda de campanya i mai no volgué fer-ne cabal.

Per acabar d'arrodonir aquesta semblança de Russell ens cal recordar que durant tota la seva llarga vida, sempre fou fidel als seus principis religiosos. Allò que en altres caràcters hauria pogut derivar vers una idolatria de la muntanya, de cara a un panteisme, en Russell es mantingué, tot i el seu entusiasme i amor permanents, en un pur i simple mitjà d'admirar més intensament el Creador, i cada una de les tres edicions dels *Souvenirs* porten a la por-

CRESTA DEL VIGNEMALE

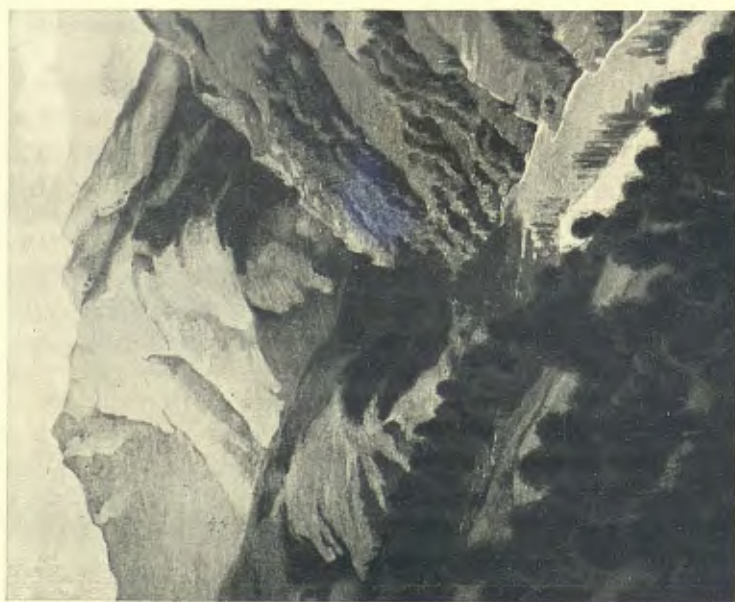

Obs. I. Carris

EL VIGNEMALE DES DE L'ESTANY DE GAUBE

EL GRA DE FAJOL I LA VALL DE CARLAT.
PINTURA DE DÀRIUS VILÀS 1933. DE LA COL·LECCIÓ BOTEY

ELS CIMS DE LA COMA.
PINTURA DE DÀRIUS VILÀS

61. P. BOTEY

tada aquesta llegenda del creient: *Mirabilis in altis Dominis* i a través de moltes de les seves pàgines traspuja la seva fe cristiana.

* * *

Hem citat sovint fins ací els *Souvenirs d'un Montagnard* l'obra mestre de Russell, ara, però, és el moment de parlar-ne amb més detenció.

També en l'edició del llibre l'autor fuig de la vulgaritat i torna a manifestar-se amb una altra de les seves peculiaritats. L'any 1878 fa imprimir-lo, i sota el títol definitiu de *Souvenirs d'un Montagnard* aplega els seus treballs periodístics i els publicats en el Butlletí de la *Société Ramond*, de la qual ell fou fundador i secretari. Segueix un ordre cronològic; comença pel seu famós «sol al Mont-Perdut» de l'any 1858 i continua d'any en any la relació de totes les seves curses tan variades.

El llibre tenia més de 400 pàgines i Russell l'havia fet amb la intenció d'ofrenar-lo als seus amics, a l'extrem de figurar a la portada una nota on feia constar que prohibia la venda del llibre. D'aquesta edició, Russell en va regalar molt pocs exemplars. Aviat s'adonà que el repartiment i l'ordre de matèries no el satisfieien, car es prestava a fàcils confusions pels que no coneguessin a fons els Pireneus. De primer, va retenir gairebé tot el tiratge i va acabar fent-lo desaparèixer i el llençà a les aigües del Gave.

Russell va refer de cap i de nou els *Souvenirs* dues vegades més, i per ell, aquestes noves edicions són les que compten. La primera edició històrica no fou tinguda mai en consideració per ell. Els pocs exemplars que en resten són peces de bibliòfil.

En l'edició de 1888 se seguí un ordre geogràfic de cims i comarques de ponent a llevant, des de Biarritz i la Rhune fins al Canigó. A més, fou dividit en dues parts. La primera dedicada als Pireneus francesos i als cims fronterers, i la segona exclusivament als Pireneus espanyols. Aquest darrer tros era, en realitat, un llibre dintre un altre llibre, i, sobretot amb el pròleg que va posar-hi, venia a ésser, per a Russell, una molt diplomàtica justificació de les seves exploracions, car les presentava com anteriors als treballs més metòdics, fets sota un aspecte més utilitari per Wallon i Schrader, que havien publicat mapes del Pireneu espanyol, de Gourdon, autor d'un llibre sobre la Vall d'Aran, de Lequeutre, de Belloc, del comandant Prudent, de Saint-Saud, gran coneixedor

dels nostres Pireneus, tots els quals s'havien especialitzat en descobertes recents dins les altes comarques catalanes i aragoneses.

De tots ells diu Russell: «Jo respecto i envejo aquells per als quals la muntanya és una altra cosa que un ídol. Estic gelós dels qui la geodèsia, l'anatomia dels pics i l'eclímetre apassionen tant com la veu dels torrents, la púrpura dels precipicis i l'incendi de les neus a la posta del sol. Però a cadascú el seu rol. El meu fou de marxar i sentir!...».

Quan aquesta edició s'exhaureix Russell en prepara una altra, i torna a treballar les frases, a polir els conceptes i a donar més poesia i harmonia als períodes, talment com si la vellesa fes tornar encara més delicats els seus pensaments. Aplega al text així corregit dels *Souvenirs*, els diferents articles que integraven el seu llibret *Pyrenaïca* i un resum dels seus viatges fins a formar un volum de 738 pàgines. Aquesta edició surt l'any 1908 (1), és la més coneguda, i arreplega totes les obres de Russell. El seu autor pogué veure'n el llançament al mercat pocs mesos abans de la seva mort.

Quant al mèrit d'aquest monument literari dedicat als Pireneus, sento no tenir la preparació suficient per a jutjar una obra de tanta consistència. Per a donar-ne algun judici em refugiaré en Henry Beraldi, el notabilíssim bibliòfil i historiador dels Pireneus.

Diu Beraldi: (*Cent ans aux Pyrénées*, pàg. 107, 1860-1902): Els *Souvenirs*: llibre d'un gran escriptor francès. D'un gran escriptor fill, a la vegada, de Chateaubriand... i de Chausenque. Chateaubriand li ha tramès el gust d'escriure, Chausenque no el tenia. Chausenque li ha llegat l'emoció davant la muntanya. Chateaubriand no la sentia.

«Breviari del pireneïsta, al qual s'hi revé sense mai no esdevenir-ne las, obriu qualsevulla de les seves cinc-centes pàgines; sempre caureu damunt d'un *morceau*.

«Llibre que els Alps poden envejar als Pireneus! Els Alps n'han estat gelosos. Els Pireneus tenien els *Souvenirs d'un Montagnard* i ells han volgut tenir els *Souvenirs d'un Alpiniste*, de Javelle; llibre admirable, però més aviat inici d'un llibre, fragment grandios d'un llibre inacabat, car Javelle, el Tonnellé dels Alps va morir jove. El monument pireneïsta de Russell és complet. Russell ha engrandit els Pireneus de mil metres. Però no els ha exagerat, els ha sentit».

(1) L'exemplar que tenim a la Biblioteca és d'aquesta edició.

Fixem-nos també en el que escriu Mossèn Jaume Oliveres en el seu llibre *Els llamps de la Maleïda*: «Russell era un poeta, un líric de gran volada, que fa parlar les pedres i els núvols i els arbres i el vent, les flors i els raigs de sol».

I pel nostre compte direm que totes les vegades que havem pres aquest llibre d'aspecte feixuc i l'hem obert a l'atzar, sempre hem estat emportats pel valor literari, per la pulcritud de les descripcions, pel verisme de les imatges, per la inspiració i pel sentiment i per la quantitat immensa de Muntanya que sota tots els aspectes batega i viu arreu. El llibre feixuc i voluminós esdevé, així que el llegiu, lleuger, immaterial, espiritual.

Russell mateix ha donat la clau de la seva obra literària en una curta definició: «Servir-se de la Naturalesa com d'un piano» i el temperament delicadíssim d'Henry Russell, afortunada aliatge de muntanyenc i de músic, ha pres una i mil vegades un tema muntanyenc, i, a semblança de Beethoven, n'ha sabut destillar les més extraordinàries i profundes variacions.

JOSEP M.ª GUILERA I ALBINYANA

P i n t u r a m u n t a n y e n c a

EL pintor Dàrius Vilàs, ha efectuat a entrada d'hivern l'acostumada exposició anual i, com és habitual en ell, les seves teles han estat inspirades pel paisatge de la comarca de Camprodon.

Prenem aquest motiu per a parlar una mica sobre pintura, però no pas des del punt de vista del crític, car la nostra assiduïtat a les sales d'exhibicions no ens arriba a donar aquesta categoria. En decidir-nos a escriure sobre una exposició de pintures, només ho podem fer sense apartar-nos de la nostra acostumada orientació, estrictament excursionista. I ho fem amb motiu de les pintures de Dàrius Vilàs, perquè aquest pintor acostuma a oferir-nos dins les seves produccions algunes teles en les quals ha prescindit dels prats verds i bucòlics i dels turons arrodonits i emboscats que envolten Camprodon i ens ha ofert visions més austeres però sado-llades d'una autèntica majestat pirenenca.

I davant d'aquestes directes visions de muntanya, ens adonem

encara més que dins la important obra conjunta dels pintors de paisatges de Catalunya hi ha un buit gairebé absolut en el que correspon a pintura d'alta muntanya, almenys tal com l'entendem nosaltres, o sigui tal com s'entén fora d'aquí una pintura coneguda amb la denominació de pintura alpina.

És cert que els nostres pintors pinten muntanyes i que n'han pintades sempre, però, generalment la muntanya alta, els Pireneus, no passen d'ésser un darrer terme, molt decoratiu, de moltes teles fetes des de la comarca d'Olot, de la plana de Vic o de la Cerdanya, posem per cas.

És cert, també, que des dels temes preferits pels pintors del segle darrer (recordem els quadres de Martí Alsina i de Pahissa sobre el Maresme i el Vallès) als llocs freqüentats pels pintors d'ara hi ha un guany no gens despreciable si el considerem des del nostre particular punt de vista. Actualment són bastantes les valls i contrades pirenenques que han estat interpretades per diferents artistes. Però, també és veritat que els pintors, fins els que han sabut o han trobat gust a pintar muntanyes grans, ho han fet sempre de manera efímera i que la immensitat del nostre Pireneu en comptes d'atreure'ls més aviat els ha decebut i s'han sentit cohibits per unes dimensions, per uns angles i unes perspectives que han estimat exagerades.

Per tot això, les pintures de Dàrius Vilàs, com les que Joaquim Mir ha fet en aquests darrers anys de les valls andorranes, com les que altres pintors han portat de la Vall d'Aran i altres indrets dels Pireneus, resulten d'allò més grates als excursionistes, per tal com totes elles vénen a representar un lloable esforç per a situar el paisatge netament muntanyenc al costat dels altres temes més divulgats de la nostra terra i dins els quals les obres nostres i els noms consagrats es donen amb veritable profusió.

I encara aquests pintors que ara havem esmentat pinten les muntanyes de baix estant, però mentre els altres s'acontenten de pintar-les de lluny, a vegades de tan lluny que la seva silueta queda reduïda a una imprecisa coloració, ells s'apropen fins als seus peus o s'enfilen pels faldars i d'aquesta manera produeixen el que podem considerar com la primera visió que percep l'excursionista en la seva marxa vers els cims (1).

(1) Escrites les presents quartilles, el nostre consoci, l'aquarellista Miquel Farré en la seva darrera exposició ha reunit una bona col·lecció de motius de la vall d'Ordessa i algunes notes de neu fetes a Envalira. D'acord amb l'orientació que ací mantenim, la pintura de Miquel Farré té ja un ambient completament normal d'artista muntanyenc.

La posició d'aquests artistes ens agradaria més si també tinguéssim altres pintors que interpretessin les muntanyes de dalt estant i a la inversa de com s'ha fet fins ara, això és, posant els cims en primer terme i la plana en un darrer terme imprecís i llunyà. Citem, però, com a pintors que s'han complagut a pintar d'una manera constant els cims d'una muntanya, els pintors terrassencs (Vancells, Benet, Viver, etc.), per als quals la Mola i tot el Sant Llorenç del Munt no té cap secret. En canvi, aquest allunyament de la pintura dels cims es féu ben ostensible en l'exposició feta a Montserrat pels pintors catalans, puix tot i els motius pictòrics, que ofereixen els cims i agulles montserratins, foren aquests bastant negligits, abundant, en canvi, la pintura feta al nivell del Monestir i la que prenia com a punt de visió la muntanya des de baix estant. Una estadística feta aleshores ens hauria demostrat palpablement la poca afició a «pujar» que tenen els pintors, la qual ve compensada amb unes bones caminades per a «allunyar-se» de la muntanya en cerca d'una visió més àmplia.

Tot i els exemples que havem retret, estem encara lluny de posseir alguns pintors tan lligats amb la muntanya, o més exactament, tan units amb el nostre Pireneu com ho resulten Coppé pel Mont-Blanc i Chamonix, Segantini per a l'Engadina i Sant-Moritz o Goss pels Alps de Suïssa.

Estem encara mancats d'artistes que deixin de banda els temes pictòrics de les terres baixes i treballin de cara als grans Pireneus, s'impregnin d'aquells ambients tan forts, i que junt amb la reproducció de les formes i ratlles materials sàpiguen interpretar amb fidelitat totes les games de llum i tots els jocs d'ombres que, per a nosaltres, simples excursionistes, constitueixen allí dalt, el nostre embadaliment.

Per a tenir una completa pintura alpina ens convindria, a més, que alguns d'aquests pintors de temperament fos doblat de veritable alpinista, que resultés igualment destre en el maneig dels pinzells i dels colors que en el del piolet, de la corda, dels esquís i dels crampons, i d'aquesta manera de les seves curses i escalades ens en donarien després unes visions fidedignes i plenament originals.

Aquest desig nostre, que és possible que produeixi en segons qui una certa estupor, fa temps que és cosa corrent en els medis alpins, on la pintura dels 3.000 i dels 4.000 metres té uns conreadors nombrosos, car és freqüent trobar en aquelles muntanyes, alpinistes que declaren llur professió de pintor i abunden allí

les exhibicions de pintura alpina i àdhuc estan agrupats en societats de pintors de muntanyes. Els salons de pintura alpina que regularment se celebren a Londres i a París, sota el patronatge de l'*Alpine Club* o del Club Alpi Francès, són esdeveniments artístics de primer ordre dins la vida cultural d'aquelles capitals.

En canvi, si el CENTRE volgués celebrar ací un Saló de pintura muntanyenca, tenim els nostres dubtes que trobés una acollida fervorosa per part dels nostres pintors i, especialment, de la quantitat de pintura d'alta muntanya que s'hi podria recollir.

Confiem, no obstant, que el moviment progressiu que experimenta el nostre excursionisme i la seva actual orientació vers el que entenem per alpinisme, aviat ens vindrà a omplenar aquest buit actual i que els artistes pairals, els d'ara o els de la nova generació, en la pintura dels cims i de les neus seguiran mantenint-se al nivell meritíssim que han sabut guanyar pintant la costa, les terres baixes i també les muntanyes, de lluny o de baix estant.

J. M.^a G.

N e u i m a l t e m p s

ERA el 25 de març del 1933 que vàrem deixar Núria amb la intenció de sojornar a Ull de Ter, assolint abans, però, els pics de l'Infern i de Bastiments. El dia era bo - massa - i dels cremalleres havia descendit mig Barcelona. La vall estava atapeïda de gent com poques vegades es veu.

El trajecte per la coma de Mulleres ens fou molt pesat degut a la força del sol, que estovava la gran quantitat de neu, el reflex de la qual ens feria la vista, malgrat portar ulleres. Tot plegat, ens deprimia.

Ja feia estona que marxàvem, quan ens adonàrem que cap a Nou Creus el vent feia sortir sengles nuvolades de cotó fluix i alguns caps de boira juganera. Vàrem fer el distret, però, a mesura que anàvem pujant, elles anaven ensenyorint-se de la situació. En enfilar-nos per la pala de sota Nou Creus, ja havia desaparegut totalment el blau del cel; tot era de color de plom. Com naufragats en un illot, drets dalt un roquisser observàvem l'empitjorament de la situació; sort, encara, que el vent no era ni fred ni fort.

La coma de Mulleres estava tota puntejada; cada punt era un esquiador que anava pujant per aprofitar, després, l'esquiada vers el santuari. La monòtona melodia del vent tot sovint quedava trencada pels crits estil tirolès d'aquells punts cada vegada més grossos i definits. Després d'una parada, decidírem d'anar directament a Ull de Ter.

Un cap de boira ens voltà de tal manera que ni tan sols distingírem l'escull que acabàvem de deixar; sentíem les veus i crits que, a tall de sirena feien els que davallaven cap a l'aixopluc. Dalt de Nou Creus, i arrecerats dins un sot de la neu, trobàrem els que serien els nostres companys; feien veure que dinaven. Érem set els que portàvem la mateixa ruta; quan més serem més riurem - pensava - i tant que vàrem riure.

Algun desinteressat que ens hagués vist, es preguntaria: «què és el que cerquen per ací dalt amb aquest temps tan desastrós, car ni esquien, puix que porten els esquís a l'esquena, i marxen a tall d'eruga tot tocant-se els uns als altres, amb el cap cot i a dos pams de distància de la neu?». D'aquesta manera anàvem explorant i seguint amb precaució tota la carena, des del pic de la Fossa del Gegant, el coll de Carançà i els pics de la Vaca fins al Tirapits. De visualitat, res. Enmig d'aquella soledat, ens trobàvem voltats per les boires, que ens tocaven a frec a frec, i per la cortina de volves de neu, d'un blanc tan puríssim que contrastava força amb el color gris-plom del boiram. Marxàvem gairebé a les palpentes. La por de perdre'ns ens va fer seguir la carena fins al coll que hi ha sota el pic de l'Infern. Ens aturàrem una estona per menjar i deixar reposar les espatlles de portar els esquís. Posats de nou en marxa, ja no ens fou tan fàcil d'orientar-nos; només constatarem que baixàvem, però no sabíem on queia el coll de la Marrana. La boira es confonia amb la neu, la qual cosa ens donava la sensació a cada pas d'arribar al cobejat coll de la Marrana. Hi havia qui ja veia, inclús, el xalet d'Ull de Ter, al lluny; sortí, però, que l'un per l'altre, conservàvem la moral, que era el que interessava. En una mena de coll, per cert massa ample per a ésser el que cercàvem, ens posàrem els esquís; el terreny era franc i les boires anaven i venien a uns quants metres més amunt dels nostres caps. La neu era tan bona, que ens permeté d'evolucionar al nostre caprici, i per uns moments oblidàrem que havíem perdut el timó. Baixa que baixaràs vers l'inconegut i en direcció sud; aquesta trajectòria ens feia descartar la possibilitat d'anar a dormir a Ull de Ter.

La tarda avançava; els uns, anaren a explorar si trobaven la sortida d'aquell desert blanc i opac, sense cap resultat; ens llançarem novament a l'aventura: sempre avall. La nit començà a estendre el seu mantell negre, i era tan quieta, que el frec dels esquís amb la neu s'oïa com un soroll. Tots callàvem; jo, interiorment, m'anava fent preguntes i reflexions. De tant en tant, algú piulava, i, mig bromejant, li semblava veure alguna barraca. Trist desengany! no era més que algun roc escadusser o un accident del terreny. A peu dret i a les fosques, apaivagàrem els nostres estòmacs, que feia estona que reclamaven aliment. Eren les 20 h., començava a nevar i la vall planejava i no ofería cap dificultat per a la marxa; ens havíem ja acostumat a la poca llum. El crit d'«una barraca a la dreta» ens revifà, ens omplí d'optimisme i d'esperança; potser sí que ara serà veritat - vàrem pensar tots -. Entre les tenebres, distingírem una ombra massa allargassada per a ésser un roc. Quina alegria fou la nostra en poder constatar que aquella vegada no ens havíem il·lusionat. Estàvem ja a aixopluc, que era el que ens preocupava, puix continuava nevant i qui sap fins quan duraria. La barraca era d'obra, amb el sostre d'uralita, i la major part d'ella estava colgada de neu; les portes no responien i no vàrem tenir més remei que forçar una finestra per entrar-hi. Eren les 21 hores, quan prenguérem possessió de «casa nostra». Hi havia llar, encara que petita, llenya, no gaire abundant, estris de cuina, eines de construcció i, sobretot, taulons. Encès foc, netejàrem la neu que hi havia a terra, i amb els taulons armàrem uns bancs al voltant de la llar, els quals ens serviren per a passar la nit al costat del foc. En sortir a cercar l'aigua per a fer una sopa col·lectiva, ens férem càrrec de la intensitat de la nevada; feia deu minuts que havíem entrat a la barraca, i amb prou feines es distingia el nostre rastre.

Què n'és de llarga una nit sense dormir per manca d'espai i a la vora del foc, assegut en una posició incòmoda! Quantes coses passen pel teu magí, sense que després te'n puguis recordar; només penses amb la sort dels que hauran retornat a temps, i després del sopar, més o menys suculent, trobaran un llit on podran dormir tranquil·lament.

A mesura que el nou dia (diumenge) s'aixecava, malgrat el foc que durant tota la nit havia cremat, tots tremolàvem de fred i ens veíem obligats, per allunyar-lo, a accionar violentament. Durant tota la nit sentírem el vent «que ens feia companyia». Com que no havíem comptat amb aquesta aventura, anàvem curts de recapte

EL PUIGMAL DES DEL CIM DEL BALANDRAU

Cls. J. Toront

EL BALANDRAU DES DE LA VALL DE FRESERS

Cl. J. L'orent

BARRACA DE LA VALL DE FRESERS

Cl. Martí

MOMENT DE DEIXAR DEFINITIVAMENT LA BARRACA DE LA VALL DE FRESERS

i, tot i sentint-ho molt, haguérem de fer estalvis. Un cop al defora de la barraca, que no podíem identificar, veiérem que el temps continuava igual o pitjor que el del dia abans; les boires eren baixes, nevava a intervals i no es veia res a curta distància. Nosaltres, però, volíem sortir d'aquells llims. Tapada la finestra, la qual no va sofrir cap desperfecte, i disposats a emprendre de bell nou la marxa, ens vàrem veure alegrament sorpresos amb la presència de tres individus que anaven sense esquís i que lluitaven amb el gruix considerable de neu - més d'un metre - per a aconseguir-nos. Varen ésser ells els qui ens precisaren on ens trobàvem; venien a acollir-se a la barraca on havíem passat la nit nosaltres, després d'haver-la passat ells sota d'un roc. Tenien ganes d'estar aixoplugats i esperar que s'acabés el mal temps. Ells ens digueren que era la barraca de Fresers.

Els nous companys, el dia abans havien fet el Balandrau i enlloc d'anar a Tragurà, com era llur intent, degut també al mal temps, es desorientaren i anaren cap a Fresers; veieren la barraca, però com que encara era d'hora quan hi passaren, preferiren continuar gorges avall fins que es varen quedar estacionats pel mal estat dels engorjats, i com que es trobaven capolats no tingueren esma de retrocedir.

Érem deu els qui volíem fugir i no ho poguérem aconseguir: primerament ho intentàrem pel cantó del Balandrau i desistírem per la manca absoluta de visualitat i pel gruix de neu flonja, que impedia evolucionar. Entràrem a deliberar a la barraca i decidírem seguir per les gorges, i abandonar els esquís. Segon fracàs; aquelles estaven a la mercè de les allaus i, a més, els crampons no responien, car es tapaven de neu i no s'agafaven a la capa de sota, que estava glaçada. Era mig dia avançat, i com que la situació no tendia a millorar, desistírem per complet de realitzar cap més intent de fuga. Érem presoners de la muntanya!

Passàrem tota la tarda tancats, fent foc i arrançant amb el màxim aprofitament l'interior de la barraca per tal de poder passar bé (?) una altra nit. Tots estàvem capficats pel que podria durar aquell bloqueig, per l'angúnia que passarien a les nostres respectives cases en veure que no hi arribàvem i pel menjar que s'acabava. Això donà motiu a què imperés un silenci pesat, interromput pels comentaris en veu alta i exaltada dels menys habituats a aquells contratemps de la muntanya.

La nit es féu interminable; a la matinada, tots estàvem abocats a les finestres per veure quin temps ens faria. Quina alegria fou la

nostra en constatar que el cel estava carregat d'estels i que s'anava il·luminant per moments. Vàrem liquidar ràpidament totes les reserves del menjar, arranjàrem el local i, a les vuit, deixàvem definitivament la nostra presó.

Ningú no diria que hagués passat res de nou a jutjar pel dia tan rialler i tan primaveral que feia. Regnava una calma encisadora, el Freser no remorejava; la naturalesa semblava dormir, i reposava de les fatigues passades; érem nosaltres els qui trencàvem el silenci d'aquell desert blanc, amb els nostres crits de joia per les belles visions que se'ns oferien. Feia goig la muntanya coberta amb el seu nou i flonjo mantell blanc que el sol de mica en mica anava il·luminant i donava vitalitat. Aquell cel blau, pur i net de núvols contrastava bellament amb les blanques carenes que ens voltaven. Tot plegat, servia per a esvair-nos el mal concepte que ens hagués pogut causar aquell cop de gènit de la muntanya.

Anàrem pujant per la coma del davant de la barraca. Amunt es bifurca en dues; seguirem per la de la dreta tot fent nombroses ziga-zagues, fins arribar, sense cap dificultat, al coll de sota el Balandrau. Des d'allí, ens orientàrem del tot i veiérem força bé tot l'itinerari que férem el primer dia a les palpentès; no ens semblava gens perdedor, però si el tornàvem a fer amb les mateixes condicions, amb tota seguretat que ens tornaríem a perdre. Assolírem el Balandrau (2.679 m.), per a gaudir encara més del vast panorama que ens voltava; no vàrem quedar prou saturats i calia aprofitar les poques hores de què disposàvem. A baix, lluny i com de joguina, es distingia el cremallera de Núria que pujava lentament per aquella ratlla que l'home li ha fet a la roca; més a l'esquerra, totes les serres de Coma Armada, blanques com mai, lluien, i llur reflex ens feria la vista; més enllà encara, la plana de Camprodon ens oferia l'aspecte d'un paisatge de pessebre enfarinat; lluny, lluny, el Montseny i el Montserrat tancaven l'horitzó amb les seves siluetes característiques. I el Torreneules a la nostra dreta, erigit com un guardià orgullós, era bell, ara que el sol el tocava de ple, amb el seu mantell d'armini. No el lluiria gaire, el sol aviat li arrebassaria. Era encantadora la muntanya aquell matí; semblava que no s'havia d'enfosquir mai.

Ens llançàrem en direcció a Tragurà per uns pendants que permetien «fer escola» i, malgrat la calor que degut al sol que ens batia de ple i dificultava la marxa pel pla, en poca estona aconseguírem la carena del coll de Moro, i deixàrem de veure el Balan-

drau i els tres companys sobrevinguts, que tot just havien assolit el coll de sota el cim. Aprofitàrem tan com poguérem la neu de la solana de Tragurà, que ja es fonia a la descarada. Mitja hora feia que dúiem les «fustes» al coll quan entràvem al poble, que regalimava d'aigua, i tocaven les darreres campanades del mig dia. La gent, en atur forçós, ens mirava amb certa curiositat, i en el seu esguard podíem entreveure que endevinaven que ens havíem perdut i que portàvem un dia de retard. Una tartana de pagès, amb un matxo que tirava força, ens conduí a Camprodon, on un dinar de dilluns, un xic migrat, ens apagà de moment la gana endarrerida i va cloure la fi d'aquella aventura.

ROSSEND FLAQUER I GIL

Recerques espeleològiques per la comarca de Tortosa

Avenc de l'Orió. (Ulldecona)

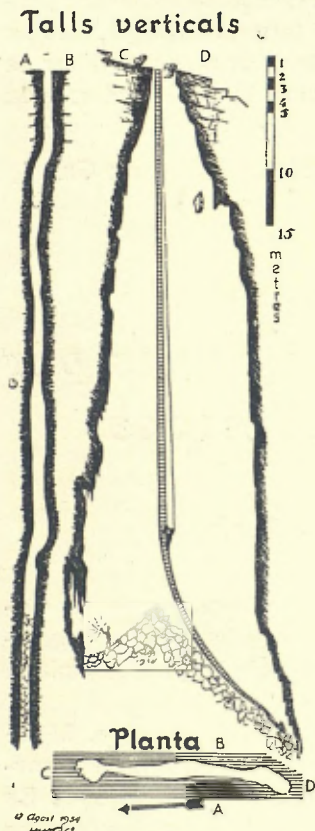
ENTRE els Ports de Tortosa i el Montsià s'alça la serra de Godall, de formació cretàica, pedregosa i mancada de vegetació. Al peu de totes aquestes muntanyes s'extén la grandiosa plana quaternària de la dreta de l'Ebre.

Al S. O. de la serra de Godall i formant part d'aquesta, hi ha la muntanya de l'Orió. Al peu hi té el Mas del mateix nom (corrupció d'Hilarió); l'avenc està a uns quinze minuts del mas. Es troba entre Ulldecona i la seva barriada *la Miliana*. Aquest nom prové segurament d'haver-hi hagut en aquest lloc alguna pedra o fita mil·liària, puix a curta distància d'aquest caseriu hi passava la via romana del litoral, que avui està convertida en camí de carro.

L'avenc cau aproximadament als 40° 37'10" de latitud nord i als 4° 6'30" de longitud est del Meridià de Madrid (Mapa de la Mancomunitat de Catalunya, full 42) i a uns 250 metres sobre el nivell de la mar.

La seva boca està tapada amb dues pedres grosses; bona precaució per evitar que hi caiguin persones o bestiar. Amb l'ajut de parpal i parpalina en treguerem una, amb la qual cosa quedà ja lloc suficient per a passar-hi.

Després d'installar les escales, efectuà el descens el que subscriu. La boca, voltada de calcàries bastant dures, té 1'70 metres de llarg, i els extrems amples de 0'40 i 0'60 metres. El forat baixa vertical; als cinc metres les parets es troben completament farcides d'aranyes; hi eren a milers. Als set metres s'eixampla bastant, amb una amplada d'un metre. Al mateix indret es desvia un xic cap a ponent, la qual cosa és suficient perquè, des d'uns metres més endins no es vegi la claror de la boca. Continua verticalment avall, i presenta les parets allisades per una concreció de color rogenc; són bastant netes.

Avenc de l'Orió

Es féu el descens amb precaució, tenint cura que el llum passés sempre bastant al davant puix ens deien que hi trobaríem la guilla o bé algun gas, ja que solien tirar-hi argelagues enceses i a poca profunditat s'apagaven. D'altra banda, prop de Godall i a la mateixa serra, hi ha unes mines de carbó que per cert avui estan abandonades; calia, doncs, prendre precaucions per si es notava la presència d'aquests agents impossible de vèncer.

Als quaranta metres, la humitat de les parets augmenta. A aquesta profunditat es forma una segona desviació en el mateix sentit que la anterior, la qual origina un petit replà. Passat aquest, l'avenc sols té una amplada de 0'60 metres. Continuant escala avall, que segueix aplomada, s'observen les mateixes característiques que abans d'arribar al susdit replà. Als 48 metres es passa pel costat d'un munt

de pedres i per fi als 58 metres deixava l'escala aturada pel pedregar. L'avenc, però, continua obstruït per les pedres caigudes de dalt. Amb l'ajut de la corda vaig remuntar el pedregam i vaig passar a l'altra banda. Per les parets regalimava l'aigua i hi abundaven les estalactites. La planta guarda més o menys, la mateixa forma que l'últim tros de l'avenc, uns 15 metres de llargada per una amplada que varia de 0'80 a 1'50 metres.

Aquest avenc sembla format o produït per un esforç mecànic que ocasionà l'esquerdament de la roca calcària en sentit perpendicular al de l'estratificació, possiblement ja en formar-se la muntanya, degut al moviment orogènic que la motivà.

Amb tot i reunir el lloc excel·lents condicions per a la vida de la fauna endògena, no hi poguérem recollir cap representant cavernícola, únicament observàrem la presència de nombrosos exemplars del curiós aràcnid, *Gyas titanus* Sim. habitant de les parets de l'avenc, especialment en els primers 20 metres. En F. Español i el meu germà Joan, recolliren al fons de l'avenc les següents formes lucífugues: *Mesophilax adpersus* Ramb. (Trichoptera), *Laemostenus terricola* Herbst (Coleoptera), *Philontus* sp. (Coleoptera), *Colon* sp. (Coleoptera).

Aquesta exploració efectuada el dia 12 d'agost del 1934, era la primera que s'hi feia amb tot i que a jutjar per la gran quantitat de pedres tirades al seu interior, és un avenc que sembla conegut de sempre. Abans de marxar tapàrem la seva boca tal com la trobàrem.

Avenc de la Gralla. (Godall)

L'avenc anterior ens ocupà bona part del dia 12 d'agost darrer; no obstant, a la tarda encara visitàrem el de la Gralla. Està al peu de la serra, a uns 20 minuts al nord del poblet de Godall, i a uns 200 metres a la dreta del barranc de la Gralla, en terreny bastant planer i amb molta vegetació.

Aproximadament està situat als 40° 39'50" de latitud i als 4° 9'50" de longitud est del meridià de Madrid (mapa de la Mancomunitat de Catalunya, full 42).

Té la boca irregular; dos metres més avall s'estreny i no arriba a un metre de diàmetre, eixamplant-se després altre cop. Als 10'50 metres s'arriba a un replà format per pedres i terra que baixa en direcció sudoest, formant una cova bastant espaiosa de

4 a 6 metres d'amplada per uns 12 de llargària i de 4 a 5 metres d'alçada, i acaba en un segon avenc de 3'50 metres de profunditat. El seu fons, que està obstruït per roques, té un diàmetre d'uns 5 metres; en total es pot baixar uns 19 metres.

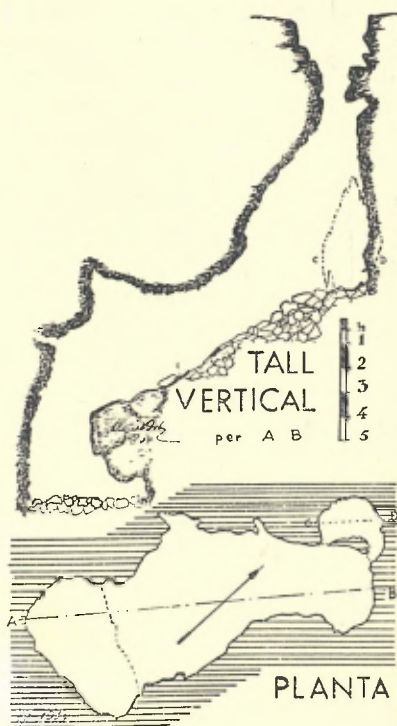
Sota mateix del pou d'entrada, a la paret nord, per uns forats bastant estrets es pot entrar a una segona cova de dimensions relativament petites adornada d'estalactites.

Al trau d'aquest avenc fa cap una rasa que, quan plou molt aboca les seves aigües; aquestes actuen en l'engrandiment de la cavitat mecànicament i químicament. Bona part de l'interior es presenta com a corcat degut a la desigualtat de duresa de la roca calcària.

Quant a la fauna presenta les mateixes característiques que l'avenc de l'Orió; absència de fauna endògena, les parets d'un color rogenc eren bastant seques; les formes recollides són únicament lucifugues; *Stenophylax vibes* Curt (Tricoptera); *Laemostenus terricola*, Herbst. (Coleoptera); *Conosomus pubescens*, Grav. (Coleoptera).

Faldejant la serra de Godall férem cap a la font de l'Arboç, situada al N. de la Mola, que dona les seves aigües a una bassa fangosa on es banyaven unes famílies de Godall. Després retrocedirem per a dirigir-nos a la Galera on férem nit.

LLUÍS PORTA I MASSANA

Avenc de la Gralla

CRÒNICA

ELS NOSTRES CONGRESSOS D'ENGUANY

IV CONCURS INTERNACIONAL DEL MILLOR FILM AMATEUR I CONGRÉS DE CINEISTES AMATEURS.—La importància adquirida per aquest Concurs no té precedents en cap dels altres concursos internacionals celebrats fins ara.

L'actuació decidida i entusiasta dels elements de la Secció de Cinema ha adquirit per a Catalunya la simpatia dels amateurs de pertot arreu.

Dels diversos països d'Europa, de les dues Amèriques i de l'Àsia, vindran films que representaran la gairebé totalitat de les nacions on el Cinema Amateur ha pres peu.

Els països que s'han adherit oficialment i que no solament trameteran films al concurs sinó també delegats al Congrés, són, per ara: Alemanya, Argentina, Àustria, Bèlgica, Canadà, Espanya, Estats-Units, França, Gran Bretanya, Hongria, Estat Lliure d'Irlanda, Itàlia, Iugoeslàvia, Japó, Països Baixos, Portugal, Suècia, Suïssa i Txecoslovàquia.

A més, fóra possible que es rebessin pel·lícules d'algun país del nord d'Àfrica i de la Unió Sudafricana.

Per tal de fer conèixer la transcendència que pot tenir el pròxim Concurs, amb el Congrés que tindrà lloc a les acaballes de març, hom convocarà una reunió per a informar les persones interessades de les activitats del Cinema Amateur.

V CONGRÉS INTERNACIONAL D'ALPINISME.—El Comitè executiu de la U. I. A. A. ha fet saber darrerament al CENTRE que el proper Congrés tindrà lloc a casa nostra a primers de juliol. En conseqüència s'han fixat definitivament les dates del 3 al 7 d'aquell mes per a les reunions, assemblees i treballs de les seccions,

i s'ha acordat celebrar a continuació, del 8 al 14, una gran setmana als Pireneus, segons programes a establir immediatament.

El perquè del Congrés a primers de juliol.—La data per a la celebració del V Congrés d'Alpinisme ha estat fixada dins la primera quinzena de juliol, a conseqüència d'haver-se decidit a favor d'aquesta època la majoria de les entitats afiliades a la U. I. A. A. en ésser presentades diverses propostes.

El programa del Congrés.—La distribució dels dies de treball, tal com s'ha proposat ara, és la següent:

Dimecres, 3 de juliol. Sessió plenària del Comitè executiu de la U. I. A. A.

Dijous, 4 de juliol. II Assemblea General de la U. I. A. A.

Divendres, 5 de juliol. Sessió d'obertura del V Congrés Internacional d'Alpinisme, i començament de les tasques de les seves quatre seccions.

Dissabte, 6 de juliol. Continuació de les sessions. Presentació de les conclusions adoptades per a prendre-les en ferm. Banquet final i comiat.

Diumenge, 7 de juliol. Excursió a Montserrat organitzada pel CENTRE a honor dels congressistes.

La presentació de treballs.—Posem en coneixement de tots, que els treballs que hom vulgui trametre al Congrés hauran d'ésser enviats, escrits a màquina, a la direcció de la U. I. A. A., a Ginebra, rue Michel-Chauvet, 12, abans del 15 de maig, redactats en qualsevol dels llenguatges oficials en la U. I. A. A. (francès, anglès, alemany i italià). Es preveuen quatre seccions per al Congrés: alpinisme, turisme alpi, ciència i muntanya, i art i muntanya.

Cada report presentat té dret a

ésser defensat durant 10 minuts pel firmant del treball.

CENTRE

PER L'ANTIGA DRASSANA DE BARCELONA.—A conseqüència de la iniciativa presa per l'Acadèmia de Bones Lletres d'aquesta ciutat, es reuniren al local del CENTRE, i d'acord amb el mateix, els senyors: Vila, president del CENTRE; Rodríguez Codolà, en representació de l'Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi; de Peray, per la Comissió de Monuments; Bosch Gimpera, pels «Amics de l'Art Vell»; Martorell, arquitecte, per l'Ateneu Barcelonès; Clarà, pel president del Círcol Artístic; Casas Abarca, pels «Amics dels Museus»; Serrahima, pel Círcol Artístic de Sant Lluç; Carreras i Candi, per l'Acadèmia de Bones Lletres, i Casades i Gramatxes, per la Secció d'Arqueologia i Història del CENTRE. L'objecte de la reunió fou per a tractar de la conservació de l'històric edifici de la Drassana de la nostra ciutat, l'enderrocament del qual s'ha suposat imminent amb ocasió de la desaparició de les casernes. Resultat d'aquesta reunió fou l'acord que en qualsevol moment en què existís el decidit propòsit de portar a terme l'enderrocament de l'esmentada històrica construcció, les entitats ja esmentades gestionarien, mancomunadament, el convenient a fi d'evitar-ho, si bé, del canvi d'impressions entre els concurrents a l'acte de referència s'arribà a la convicció que, de moment, no existeix el perill de portar a efecte immediat la pretesa destrucció.

L'EXCURSIONISME, FONT D'ESTUDI DE L'ECONOMIA CATALANA.—El soci senyor Lluís Creus i Vidal donà la seva anunciada conferència sobre aquest interessant tema, el dimecres dia 15 de febrer.

El dissertant començà per anunciar al públic que anava a assenyalar una nova modalitat de l'excursionista estudiós, per bé que no sense precedents.

En 1925 se celebrava a Grenoble una exposició cridada a tenir una transcendència mundial: la del Turisme i l'Hulla Blanca.

L'esperit de Grenoble era el mateix de l'efímera, però benemèrita, Secció d'Enginyeria del CENTRE. Mil vegades més agradós l'ambient de les vetustes parets del CENTRE que el de l'Escola, les generacions d'estudiants del 1918 al 1925 deuen molt a aquella Secció. Personalment, el conferenciant afirmà, que la seva darrera i extensa obra «Visió Econòmica de Catalunya», inventari general de l'Economia catalana (especialment dedicat a la nova Economia que descriurem després), és, en esperit, filla d'aquell Concurs llunyà que guanyà l'enginyer Esmandia «Itinerari per a visitar els Salts d'Aigua de Catalunya», que tan fortament l'inflamà en l'amor a les coses de Catalunya.

I és que el conferenciant afirmà que la nova vida moderna ha comportat la creació de tot un rengle d'activitats econòmiques. Són aquestes activitats els grans Regatges, els Salts i Xarxes Elèctriques, la Repoblació forestal, les Comunicacions de muntanya, el Turisme. Heus ací tot un rengle de coses on la Tècnica i l'Excursionisme s'agermanen en homenatge a la Pàtria i a la Muntanya. Aquesta - més que no pas l'estudi tècnic a ultrança d'un cultiu agrícola, o d'una filatura de cotó - és una part de l'Economia legítimament reservada a l'Excursionisme.

El conferenciant acabà fent vots perquè les joventuts del CENTRE donin un sentit i una profunditat de Pàtria i d'Estudi a llurs excursions.

1.503 SOCIS.—L'augment constant de socis del CENTRE ens ha portat ara a encetar, per primera vegada, la xifra dels 1.500 socis. L'entrada de nous elements s'ha accelerat aquest darrer temps, la qual cosa ens fa pensar que la vida econòmica del CENTRE va esdevenint cada vegada més apropiada a les grans empreses que li pertiquen dins l'excursionisme.

PREC ALS SOCIS.—La Junta Directiva de la Secció d'Esports de Muntanya prega als seus socis que hagin efectuat excursions, que li vulguin trametre els itineraris utilitzats, a fi d'anar-los publicant en aquesta Crònica i quedar, així, registrats. No cal dir, també, que veurà amb força goig com es converteixen en articles per al nostre BUTLLETÍ els esmentats itineraris.

Secció d'Arqueologia

EL MUSEU DE PEDRALBES.—El dia 6 de febrer el senyor Pelegrí Casades i Gramatxes donà la seva anunciada conferència sobre *El Museu de les Arts Decoratives de Pedralbes*, amb motiu de la visita que s'hi féu el següent diumenge.

Digué que, així com per a visitar els Museus Arqueològic i el de l'Art de Catalunya era precís, per a treure el degut profit, posseir un coneixement previ de les característiques dels exemplars, com són l'època, estil, destí, etc. al Museu de Pedralbes és suficient el bon gust per a comprendre la vàlua dels mobles que decoren les sales, o dels objectes exquisits o delicats guardats en les vitrines. A més del plaer estètic que aquells proporcionen al visitant, certs conjunts, disposats amb ple coneixement de l'època a què pertanyen llurs elements, aviven el record d'«aquella Barcelona» que enyoren els pocs que han sobreviscut als temps isabelins, quan la nostra ciutat trencà el cinturó de les muralles que l'oprimien.

«OBERAMMERGAU», NOVA CONFERÈNCIA.—Sobre *Oberammergau i els seus artistes*, el dia 13, Mossèn Manuel Rovira i Cardona donà la segona conferència, en la qual féu un resum del que havia exposat en la primera. Després s'estengué a posar de relleu el grandíssim interès que tenen, tant sota l'aspecte religiós i tradicional com sota l'artístic i folklòric, les representacions del sagrat drama de la Redempció. Indicà com a especialíssimament típi-

ques, les representacions de quades vius d'escenes relacionades amb fets de l'Antic Testament, que tenen certes coincidències o prefiguracions profètiques amb la Passió. D'aquestes representacions, digué el Rvnd. senyor Rovira, no és possible obtenir-ne reproduccions fotogràfiques per la rigorosa prohibició establerta, que solament permet d'obtenir-ne de les de la Passió. Explicà la vida i costums dels habitants del típic poble d'Oberammergau, vinculats en les cèlebres representacions. D'elles en presentà algunes projeccions.

VISITA AL MUSEU DEL SEMINARI.—Acompanyats pel nostre consoci Dr. Josep R. Bataller, conservador del Gabinet d'Història Natural del Seminari Episcopal d'aquesta ciutat, el dia 17, aquesta Secció féu una visita a aquell centre. Els visitants es pogueren fer càrrec de la seva importància excepcional, especialitzada per als estudis geològics, entomològics, etc. principalment relatiu a Catalunya, obra meritíssima, iniciada pel savi Dr. Almera, continuada i completada pel nostre mai no oblidat consoci Mossèn Font i Sagué i seguida pels Drs. Bataller i Faura, també companys del CENTRE.

LES OBRES DE LA PLAÇA DEL REI.—La Secció d'Arqueologia visità les excavacions que es porten a terme a la Plaça del Rei, per a conèixer els descobriments arqueològics que s'han fet amb ocasió de la reconstrucció de la casa Clariana-Padellàs, obra del segle XVII, que existia al carrer dels Mercaders. La suposició que a l'emplaçament de l'esmentada plaça històrica existiria alguna construcció o vestigis de ciutat romana, s'ha vist plenament confirmada.

En la visita feta al lloc de les troballes, damunt el qual s'aixeca la casa Padellàs, s'observà que la fonamentació d'aquesta es féu per mitjà de pilans, entre els quals queden uns espais lliures que faciliten els treballs d'excavació, ensems que llur conservació. D'aquesta manera el

soterrani queda convertit en un Museu de restes romanes, no solament arquitectòniques, si que també es deixaran *in situ*, guardats en vitrines, els vasos, llànties, agulles, passadors, etc., i els objectes delicats que es vagin descobrint.

És una gran garantia de la cura amb què es porten els treballs de la plaça del Rei, l'entusiasme i competència del nostre consoci senyor Agustí Duran i Sanpere, Director de l'Arxiu Històric de Barcelona.

IBERISME I TOPONÍMIA IBÈRIQUES COMPARADES AMB LES TEORIES ROMANITZADORES PREDOMINANTS.—El dia 16 de gener el senyor Francesc Carreras i Candi donà una conferència de les del cicle que sobre aquest mateix tema ve tractant el competent historiador.

UNA CONFERÈNCIA SOBRE AGER.—El dia 30 del mes passat, a les 7 de la vetlla, el senyor Antoni Gallardo donà una conferència sobre *Ager*. Per tractar-se d'una contrada tan poc visitada per turistes i arqueòlegs, les dades aportades en la conferència tingueren un marcat interès de cosa desconeguda. Després de la descripció de la vila amb les seves muralles romanes i medievals, abadia romànica i parròquia gòtica, donà una notícia de la troballa de diversos capitells romans, com ja abans havia donat la nova de la carretera romana que puja de les terres del baix Urgell. Mostrà, també, unes fotografies de l'església del monestir del Remei, arrapada a les cingleres de damunt d'Oroners en l'estany de Camarassa, a l'entrada de la vall d'Ager amb un interessant absis amb arcuacions llombardes i l'interior quelcom malmès, d'una nau amb arcs torals; obra probable del començament del segle XII.

Foren d'interès, també, les dades sobre el joc d'escacs de cristall de roca, desaparegut a finals de segle, que, tinguts per obra musulmana, demostrà la procedència mossaràbica, probablement castellana, i aportà dades d'altres peces iguals

de Santiago de Peñalba, San Millán de la Cogolla i d'unes peces procedents de la collecció de la comtessa de Bearn, probablement procedents de les que primitivament van desaparèixer d'Ager.

Finalitzà la conferència amb una visió de les sortides de la vall cap a la Conca de Tremp i Camarassa seguint el Noguera Pallaresa pels congostos de Terradets i de Fontllonga.

Secció de Fotografia

SESSIONS DE PROJECCIONS I EXCURSIÓ.—La Secció de Fotografia ha celebrat, durant aquest mes, les seves acostumades sessions de projeccions, els dies 7 i 17 a càrrec del senyor Lluís G. Olivella, que projectà diapositius de diferents indrets de Catalunya; el dia 21, el senyor Francesc Blasi i Vallespinosa, de Suècia i Noruega; el dia 28, el propi senyor Blasi, d'Hamburg i Dinamarca.

A més, s'ha fet, el dia 17, una excursió a Santa Maria de Besora, coll de Boí, Llaers i retorn seguint la riera de Tabernoles fins a la Farga de Bètie.

Secció de Cinema

IV CONCURS CATALÀ DE CINEMA AMATEUR.—Som a mig Concurs i ja s'ha destacat algun excel·lent cineïsta nou, i alguna producció francament bona.

Reservem per al pròxim número - junt amb resultats - el comentari dels films.

SESSIÓ PÚBLICA PEL MES D'ABRIL.—Recomanem l'assistència i la propaganda d'aquesta sessió en la qual es presentarà una selecció dels films guanyadors. Ultra la finalitat primordial de la sessió, que és la de l'expendiment de l'afició en aquesta branca de les nostres activitats culturals i artístiques, serà una contribució econòmica a les despeses extraordinàries de la Secció, amb motiu del IV Concurs Internacional de Cinema Amateur i el Congrés que li farà costat.

CONCURS I CONGRÉS INTERNACIONALS.—Llegiu des d'aquest número tot el que es refereix a aquestes activitats en la Secció del BUTLLETÍ encapçalada «Els nostres Congressos d'enquany».

UN FILM NOSTRE PREMIAT A HOLLYWOOD.—Els cameramens, directors, i escriptors que intervenen en l'art del cinema, agrupats en l'«American Society of Cinematographers», cada any volen conèixer el que fan els aficionats d'arreu del món, i convoquen un Concurs, al qual, per segona vegada, hem aportat un film nostre. I aquesta vegada, com sempre, amb èxit; el film «Memmortigo» del nostre soci Delmir de Caralt ha rebut una menció honorífica de mans d'un Jurat de gent competent, davant el qual el nom de Catalunya es manté com un dels llocs del món on el cinema d'aficionat ha trobat els puntals més fermes.

Secció d'Esports de Muntanya

«EL FILL PERDUT». — Presentació d'aquest film amb assistència del seu autor, senyor Lluís Trenker.

El dia 26, a la nit, el Cinema Tívoli es veié concorregudíssim amb motiu de l'estrena d'un nou film d'ambient muntanyenc, original del conegut alpinista tirolès, senyor Lluís Trenker.

Aquesta vegada tinguérem el goig que el propi autor assistís a la presentació del film, gràcies a la invitació que li fou feta pels distribuïdors de la pel·lícula de la «Universal».

Lluís Trenker, que arribà a Barcelona el dissabte anterior, visità aquell mateix dia el nostre CENTRE. El diumenge el passà a Núria, féu amb esquís l'excursió fins a Noucreus, i el dilluns fou obsequiat amb un sopar íntim a l'Hostal del Sol, pels directius de la Secció.

El ràpid pas de Trenker per la nostra ciutat ha deixat una gran simpatia i admiració per al muntanyenc i la seva obra.

EXCURSIONS AMB ESQUÍS DES DE LA MOLINA I DES DE NÚRIA.—Aprofitant

el bon estat de la neu recentment caiguda -pols en gran part- i el gruix que n'hi havia, el diumenge, dia 10 de febrer, un dels més freds que s'han passat a muntanya, diversos grups de socis efectuaren ascensions al Puigllançada, que estava tot cobert per una capa regular i uniforme; al puig d'Alp, que també estava abundant de neu bona que permetia, com el Puigllançada, gaudir de les emocions de les velocitats que hom efectuava en els descensos. De Núria hom passà a Font Romeu pel coll i pic de Finestrelles i vall i poble d'Èina gaudint de les bones condicions que té aquella vall per a l'esquí; llàstima, però, que a voltes, degut a la poca neu caiguda fins ara, no fos possible d'evitar el fregament amb les pedres.

El dia fou clar, feia un fred àrtic i hom podia veure a gran distància tot el que permet la vista en aqueslles alçaries.

Anotem en aquestes mateixes dates, del 10 i 11 de febrer, una important travessia amb esquís des de Puigcerdà (Guils), per l'estany de Malniu fins al cim del tossal de Maranges amb descens per Campcardós fins a Porté.

MATERIAL PER DEIXAR I PER LLOGAR.—La Junta Directiva d'aquesta Secció, creient interpretar el desig d'alguns socis -sobretot el dels «juniors»- ha determinat adquirir material d'excursió per a ús primerament dels seus socis i també per als altres socis del CENTRE.

A mesura que es vagi veient la necessitat d'adquisició de material, compatible amb les activitats de la Secció, la Junta Directiva ho farà, previ advertiment de qualsevol soci que ho hagi indicat al Cap de Material i amb l'aprovació d'aquest.

És interès de la Directiva de la Secció de donar les màximes facilitats i avantatges als seus socis en tot allò que no pugui arribar a llur abast.

El material disponible amb què compta la Secció, que consta a la taula d'anuncis de la Secció, és: pio-

lets, crampons, cordes, espàtules metàl·liques per a esquí, fogons de benzina, martells d'escalada, pitons, mosquetons d'escalada i tendes.

El lloguer de tendes continua com sempre s'ha fet, però amb la particularitat que s'ha rebaixat el tant per dia als socis de la Secció. La tarifa que regirà d'ara endavant, serà de dues pessetes per dia i per tenda. En cas d'haver-hi tendes disponibles, els altres socis del CENTRE en podran disposar a raó de quatre pessetes per dia i tenda.

A LA SERRA DEL PORT DEL COMTE.— Un grup de 15 companys, vista la propaganda que hom feia de la neu existent a la regió dels Rasos de Peguera, decidiren fer una excursió amb esquís a la serra del port del Comte, de condicions semblants.

Hom es pogué convèncer que aquesta serra serà un futur centre d'esports d'hivern - d'esquí sobretot - així que les vies d'accés estiguin construïdes, puix a partir dels 1.700 m., hom pot disposar d'un seguit de comes, planes suaus i forts desnivells aptes per a gaudir de les meravelles de l'esquí, sempre, però, que hi hagi neu suficient, que sigui bona i que estigui baixa.

Sortiren de Barcelona el dissabte, dia 2 de febrer, diada de la Candelera, a les quatre del matí i amb auto-car, que els dugué fins al poblet de la Coma, que és fins on arriba la carretera de fa poc temps.

La neu estava alta i calgué anar-la a cercar - amb els esquís a l'esquena durant dues hores - al començament del clot dels Carbassers, a la vora del coll del Port. Anaren remuntant l'esmentat clot, ja amb els esquís posats; al començament, la neu era dura i glaçada, però a mesura que hom anava pujant, era millor. El Clot es convertí en una ampla coma amb bona neu. Els pins donaven més atractiu al paisatge, el qual, il·luminat pel sol i airejat pel ventet, que més amunt era vent, quedava del tot arrodonit.

A mesura que anaven apropant-se a la carena, la neu, per efecte del

vent, s'anava endurint i dificultava la bona marxa amb els esquís. Per aquest motiu, els uns decidiren retornar pel mateix lloc de la pujada; d'altres, d'arriba a peu fins a l'esmentada carena, i tres - els més decidits - es desviaren una mica i assoliren, sense treure's els esquís, la Tossa Pelada (2.326 m.), segon cim de la serra del port del Comte, i un altre cim anònim del seu davant.

A dalt de la carena, hom va poder gaudir, malgrat el vent molestós, però no fred, del panorama que oferia tot el muntanyam pallarenc, que està força nevat, i el Cadí, serres del Verd i d'Encija i els Rasos, amb neu també alta i migrada. El dia fou clar i es divisaven bé el Montseny, muntanyes del Maresme i el Tibidabo.

Els qui transitaren per aquelles alçaries descendiren per una coma, amb neu irregular, que dóna al clot de la Ginebrosa, la qual els permeté d'efectuar alguna esquiada de baixada en recompensa de l'estona que havien dut els esquís a l'esquena. A la colla que retornà pel mateix lloc de la pujada, els va passar el mateix, però amb més gran escala.

De bell nou, pel camí de ferradura del coll del Port, retornaren a la Coma, ja negra nit, i amb l'autocar anaren a Sant Llorenç dels Piteus, on s'estatjaren.

L'endemà, dia 3, decidiren d'anar a dinar i a passar el dia, al santuari de la Mare de Déu de Lord, i, d'aquesta manera, aprofitaren un dia tan primaveral que si no hi hagués hagut calendari hom hauria dit que era del mes d'abril.

AL XALET DE LES AIRASSES.— El diumenge, dia 13 de gener, els socis senyors F. Broggi, Lluís Riudor i Rossend Flaquer i Gil visitaren el Xalet de les Airasses, el caseriu de la Mussara i llurs contorns. Quedaren meravellats de la bona vista que tenen damunt el Camp de Tarragona, a la qual cosa contribuí el dia esplèndid.

Des de les Airasses, sobretot, hom està situat damunt d'una esvelta terrassa que permet de passar-hi

molt de temps contemplant la plana que comença sota mateix del cingle on està situat el Xalet; es distingeixen perfectament els grups d'edificis que formen Reus i Tarragona, d'entremig dels extensos camps d'oliveres i d'avellaners. Seguiren part del camí que mena al poblet de la Febró, s'enfilaren al serrat de damunt el bosc de l'Agustenc i anaren a raure a la boca de l'avenc de la Febró, al mateix començament del cingle. Des dels plans del serrat, hom domina en tota la seva extensió el massís del Montsant i serra de Prades, com també, anant cap al Xalet, arriba un moment que es veu Siurana i el nou refugi Ciriac Bonet.

EXCURSIÓ AL PUIG MAJOR DE MALLORCA.—El diumenge, dia 15 de gener, els socis senyors Enric Bufill i Eugeni Mora efectuaren el següent itinerari:

Deixaren Palma a les vuit del matí, a les 10 eren a Beni Arraix, un poblet prop de Sòller. Seguiren per un bell camí de ferradura que mena a sota el pendent del coll de Cuva, i que passa per entremig de camps de tarongers carregats de fruit i d'ametllers florits. Es divisa Sòller, i el paisatge esdevé sublim. Al fons, hi ha el circ de S'Olla, d'escarpades muntanyes.

A la tartera de sota el coll, eren les 12. A les 13, assoliren l'esmentat coll, i a les 14 el cim del Puig Major que estava cobert de neu. Malgrat el dia variable que féu varen poder gaudir des del cim la bella vista que es domina, car es veu la totalitat de l'illa. El paisatge és interessant per la gran varietat de contrastos, des de la neu fins als tarongerars i ametllerars del peu del Puig i el color safir de la mar.

De retorn efectuaren el mateix camí de l'anada i arribaren a la capital de l'illa a les 20 hores.

Secció d'Esquí

CURSES.—A continuació detallem els resultats de les proves celebrades durant el passat mes de febrer

i en les quals els representants de la nostra Secció (Esquí Club Català), obtingueren honroses classificacions:

Campionat de Catalunya de fons

(Federació Catalana d'Esquí)

3 de febrer

			h.	m.	s.
1	O. Canals	C. E. de C.	1	45	46
2	J. M. ^a Nubiola	»	1	46	52
3	J. Andreu	»	1	48	25
4	E. Mullor	»	1	48	44
5	M. Argueta	C. A. N.	1	54	00
6	J. Espinalt	C. E. M. M.	1	54	12
7	A. Guerrero	C. A. N.	1	54	34
8	A. Figueres	C. E. de C.	1	56	26
9	J. Prat	C. E. M. M.	1	57	26
10	F. Planas	»	1	58	32
11	J. Vilalta	C. M. M.	2	00	12
12	P. Vives	C. E. de C.	2	1	48
13	I. Abadal	»	2	3	15
14	R. Costa	C. E. M. M.	2	3	45
15	E. Massana	»	2	4	30
16	C. Mugnashi	U. E. C.	2	8	8
17	J. Boix	C. A. N.	2	9	50
18	N. Cases	U. E. C.	2	11	45
19	A. Almella	»	2	11	58
20	F. Pantebra	U. E. V.	2	20	41
21	J. Mullor	C. E. de C.	2	21	10
22	J. Compte	C. E. C. B.	2	22	13
23	J. Selves	C. E. V.	2	22	58
24	J. Gabarró	U. E. C.	2	25	35
25	A. Ferrer	A. E. C.	2	31	11
26	R. Mora	C. E. M. M.	2	31	30
27	A. Buil	U. E. C.	2	32	28
28	J. Palau	»	2	33	47
29	J. Vilanova	C. M. M.	2	34	37
30	I. Quadras	C. E. de C.	2	34	38
31	A. Griera	C. E. C. B.	2	35	10
32	D. Cases	U. E. V.	2	35	33
33	A. Prat	C. M. M.	2	36	12
34	J. Bover	A. E. C.	2	37	54

Concursants que varen prendre la sortida, 73. Corredors retirats, 33. Corredors no classificats, 4.

Classificació per equips:

1	C. E. de C. (Esquí Club Català)	5 h. 21 m. 3 s.
2	Centre Excursionista Montserrat, de Manresa	5 » 50 » 10 »
3	Club Alpí Núria	5 » 58 » 24 »

Les altres entitats que hi prengueren part foren: Club Muntanyenc

Manresà, Unió Excursionista de Catalunya, Unió Excursionista de Vic, Centre Excursionista de la Comarca de Bages, Centre Excursionista del Vallès, Agrupació Excursionista de Catalunya i Centre Excursionista Montserrat.

Campionat de Catalunya de salts
(Federació Catalana d'Esquí)
10 de febrer

1. O. Canals	222,2 punts
2. L. Pedrerol	151,0 »
3. E. Mullor	124,8 »
4. X. Vilaró	119,5 »
5. C. Bertrand	103,1 »

Tots socs nostres.

El salt més llarg sense caiguda fou el del campió Oriol Canals, el qual aconseguí la marca de 23 metres. El salt més llarg, però amb caiguda, el féu Xavier Vilaró amb la marca de 26 metres.

Cursa interclub de fons
Secció d'Esquí (Esquí Club Català)
17 de febrer

		h.	m.	s.
1 O. Canals	C. E. de C.	1	57	5
2 M. Argueta	C. A. N.	2	4	37
3 E. Mullor	C. E. de C.	2	8	19
4 A. Guerrero	C. A. N.	2	10	4
5 L. Ibarz	»	2	10	21
6 A. Figueres	C. E. de C.	2	15	9
7 L. Soler	C. E. C. B.	2	15	42
8 A. Bargay	»	2	29	48

Campionat de Catalunya de descens i slalom

(Federació Catalana d'Esquí)
24 de febrer

1 G. Carandini	C. E. C.	4 m.	17 s.
2 O. Canals	»	4 »	17 » 1/5
3 E. Mullor	»	4 »	21 »
4 L. Rigat	»	4 »	21 » 4/5
5 J. Monjo	»	4 »	22 » 3/5
6 C. Bertrand	»	4 »	28 » 3/5
7 J. Boix	C. A. N.	4 »	40 »
8 R. Costa	C. E. M.	4 »	40 » 3/5
9 J. Torras	C. A. N.	4 »	43 » 3/5
10 R. Moneusse	»	4 »	44 »
11 L. Carles	C. E. C.		
12 A. Guerrero	C. A. N.		
13 L. Ibarz	»		
14 J. Bultó	C. E. C.		
15 J. Prat	C. E. M.		
16 R. Roig	C. A. N.		
17 F. Planas	C. E. M.		
18 P. Acarín	U. E. C.		
19 E. Bachs	E. C. C.		
20 M. Argueta	C. A. N.		

fins a 49 corredors classificats.

Per causes alienes als organitzadors s'hagué de suspendre, i quedà aplaçada, la prova de slalom, en la qual havien de prendre part els 20 primers classificats.

Aquesta cursa fou presenciada per l'alpinista tirolès senyor Luís Trenker, i fou adjudicat al guanyador el «Trofeu Trenker-Universal».

BIBLIOGRAFIA

J. AMORÓS.—*Les monedes emporitanes anteriors a les dracmes*.—Publicació de la Junta de Museus.—Barcelona, 1934.

En aparèixer el fascicle anterior (1), l'autor oferí que en seguiria un altre en el qual tractaria de les monedes emporitanes anteriors a les dracmes. Ara ha complert esplèndidament i a bastament la promesa i creiem que, amb el novíssim treball, s'haurà complert el que pu-

gui interessar sobre el coneixement de les excavacions gregues d'Empúries, i quedant evident la vàlua del nostre Gabinet Numismàtic, relativament a exemplars emporitans.

Per a la base o material d'estudi l'autor es valgué dels exemplars trobats a Empúries, Pont de Molins, Auriol, Morella (?), Roses, Tarragona, Monçó, Girona, Mogente i d'altres de procedència desconeguda. S'estableixen tres períodes dintre els quals es classifiquen els tipus numismàtics estudiats i, a la vegada, són la història abreujada de les mo-

(1) En ell tractà de la troballa del 1926, de la qual es publicà una nota en aquest BUTLLETÍ.

nedes d'Empúries que precediren l'encunyació de les seves típiques dracmes. Aquesta història es relaciona amb els fets que durant el segle v a. de J. C. tingueren lloc a la Mediterrània, això és, la fundació de Massàlia, Hemeroscopion, Maenake i Empúries, coincidint amb la desfeta de Focea i Alalia, que representa la destrucció de la talassocràcia grega, el domini de la cartaginesa i la ruïna de Maenake, que fou, tal vegada, la causa de la fundació de Neàpolis (Empúries) pels fugitius habitants d'aquella ciutat, com també de la fundació de Roses, la seva rival.

En la síntesi cronològica amb què acaba la notable monografia del Dr. Amorós, queden establerts tres

períodes: en el primer, Empúries (460-450) viu com un ressò del comerç foci i de les conveniències comercials de Massàlia, període de la *hansa* focio-mitelènica; en el segon, Empúries comença les seves primeres emissions, imitant, però, les monedes de Massàlia, i entren en el camí de la seva independència comercial per efecte dels esdeveniments a la Mediterrània, i el tercer, o de *transició*, Empúries té vida pròpia, però, prenent com a model les monedes encunyades a Siracusa, període que s'enllaça amb les dracmes, influïdes pels tipus numismàtics de la ciutat siciliana, que tan admirables monedes produí.

P. C. i G.

NOTICIARI

Signes cartogràfics per a mapes d'hivern o d'esquiadors

La Unió Internacional d'Associacions d'Alpinisme, de Ginebra, ha publicat un full amb els signes convencionals adoptats per l'Assemblea general de Delegats, de Pontresina, el setembre de l'any passat. En donem a continuació una còpia amb les equivalències corresponents. Cal advertir que aquests signes han d'ésser impresos en vermell.

1. Signes principals:

	1) Itinerari normal amb esquís i número de la descripció expli-	
	2) Itinerari d'esquís amb senyals.	[cativa.
	3) Passatge difícil amb esquís.	
	4) Cal treure els esquís.	
	5) Itinerari a peu solament.	
	6) Cabana d'esquís. (El signe de cabana en negre).	
	7) Hotel o Xalet. (El signe indicador de l'edifici també en negre).	
	8) Refugi.	
	9) Telèfon.	
	10) Dipòsit de material de socors.	

2. Signes secundaris:

	1) Perill d'allaus.
	2) Perill de coronises.
	3) Perill d'esquerdes.
	4) Pista d'exercici.
	5) Slalom.
	6) Trampolí de salts.
	7) Itinerari amb esquís, amb indicació de la direcció.

La U. I. A. A. demana que aquests signes siguin publicats arreu, a fi que siguin coneguts i puguin ésser adoptats per la cartografia dels diferents països.

EL PALAU ABACIAL DEL MONESTIR DE VILABERTRAN.—Hom té notícies que l'edifici que fou palau abacial del monestir de Vilabertran ha estat venut; per la qual cosa es fan gestions a fi que l'esmentada monumental construcció no sia destinada a usos que comprometin la seva conservació. Ensem hom s'interessa perquè el sepulcre de l'abat Rigual no desaparegui del lloc que ocupa en el que fou cenobi benedictí, on hi ha el record del casament de Jaume II amb Blanca d'Anjou, actualment sepelits a Santes Creus.

LA BIBLIOTECA D'ART DE LA JUNTA DE MUSEUS.—En un dels edificis de la plaça major del «Poble Espanyol» del parc de Monjuïc, ha quedat instal·lada aquesta Biblioteca. L'interès d'aquest centre de cultura rau especialment en les seccions de gravats i dibuixos; a més de la bibliografia especialitzada, també compta amb el repertori iconogràfic de més de 100.000 fitxes fotogràfiques la importància del qual no és necessari ponderar.

És de desitjar que sigui definitiva la instal·lació de la Biblioteca, la qual ha hagut de passar per diversos trasbalsaments, primer com anexe del Museu de la Ciutadella, després al palau del Governador de l'esmentada ex-fortalesa i actualment a Montjuïc.

PAS DELS ESQUÍ PER LA FRONTERA.—Darrerament, una colla d'esquiadors del CENTRE que passà la frontera per Puigcerdà, foren obligats a proveir-se d'una guia especial per als esquís que portaven com a equipatge, d'acord, sembla, amb les normes de reimportació d'articles nacionals, tals com màquines d'escriure portàtils, gramofons, escopetes, etc. La formalitat que en aquest cas s'ha posat en vigor per primera vegada, creiem que és excessiva, i, més que res, perturbadora del bon trànsit per la frontera, per a utilitzar

indistintament per gent d'una banda i altra les pistes de neu espanyoles i franceses. La guia és estesa pel «vista» de Puigcerdà i dura tot un any; costa Ptes. 5'40, i pot comprendre tan sols un parell d'esquís com els de tota una colla. Aquesta tramitació, que ve a complicar encara més el desplaçament dels esquiadors, hauria d'ésser abandonada, o bé, si és necessària pels efectes d'aduana, fer-la gratuïtament i de manera ràpida per a no entorpir els enllaços de tren o d'auto.

HA MORT EL REI DE L'ESQUÍ.—Ens hem assabentat de la mort de Thorleif Haugh, conegut pel «Rei de l'esquí». El gran campió noruec, que comptava en l'actualitat 40 anys, fou el que triomfà en els Jocs Olímpics d'hivern del 1924.

HOMENATGE A GUIDO REY.—El Club Alpi Francès, per mitjà del seu president, el primer de desembre del 1934 imposà les insígnies de la Legió d'Honor al gran alpinista i escriptor, Guido Rey.

La cerimònia, com tot el que fa referència als muntanyencs, fou senzilla i es va desenvolupar dintre d'una cordial amistat franco-italiana.

«FOKALINE».—És el nom d'un nou producte que serveix per a enganxar les pells de foca a qualsevol temperatura, per baixa que sigui, i encara que estiguin mullats els esquís.

Aquest producte s'aplica també damunt de la pell de foca i només cal una lleugera neteja de la «sola» de l'esquí perquè aquella quedi ben enganxada, gràcies a les facultats - així ho diuen els que l'han provat - del flamant producte que ha estat el «clou» de la present temporada a França i a Suïssa. Hom pot preparar les pells abans de l'excursió - a casa, a la cabana, refugi o hotel - i no cal dur al damunt la «fokaline».